

LUNDS
UNIVERSITET

Socialhögskolan
Socialt arbete med barn och unga, SOL 614
VT 2007

SJÄLVBILD

– påverkan och motståndskraft ur ett
utvecklingsekologiskt perspektiv

FÖRFATTARE: Jenny Olsson
Karin Åberg Martinsaari

HANDLEDARE: Gunilla Lindén

Abstract

Authors: Jenny Olsson, Karin Åberg Martinsaari

Title: Self image – influence and resistance from a perspective of the ecological systems model [translated title]

Supervisor: Gunilla Lindén

Our paper is a study about youth and their self-images. During our practical training period we found that the problems young people had always were connected with their self-image. We therefore wanted to find out what youth believe influence their self-image. The purpose of our study was to examine young people and their self-images in a perspective of the ecological systems model. Essential issues have been what self-images young people have, what they consider influence their self-image most, how they think they can resist influence from the environment and how they would like to be influenced by the environment if they could decide themselves. The information for this study was gathered by a qualitative method consisting of twelve interviews with six girls and six boys, all in age 15-16 years. The empirical material was then analysed by an ecological systems model, a gender perspective, the development during adolescence and different theories about self-image. The results from our study showed that the youth we interviewed had a good self-image, the congruence was good between their ideal person and their self. The youth was primary influenced by their immediate setting like family and friends. They considered that the resistance to influences from the environment mainly depended on themselves. Only a few of the interviewed persons would like to change their environment and its influence if they would get the chance. We did not find any significant differences as for gender among the answers to our questions.

Key words: Self-image, identity, ecological systems model, adolescents, influence, resistance, gender, ideal self

Innehåll

Förord	3
Inledning.....	4
Problemformulering	4
Syfte	5
Frågeställningar	5
Perspektivval	5
Avgränsningar	6
Definition av begrepp.....	6
Metod	7
Kvalitativ metod.....	7
Urval.....	7
Genomförande	7
Metodernas för- och nackdelar.....	8
Intervjuns upplägg och struktur.....	9
Intervjuguiden	9
Plats och tid	9
Innan intervjun	9
Under och efter intervjun	10
Bearbetning och analys	10
Uppdelning av arbetet	11
Resultatets tillförlitlighet.....	11
Etiska överväganden	12
Källkritik	13
Tidigare forskning	14
Ur ett utvecklingsekologiskt perspektiv	14
Flickor och identitet	14
Självbild hos både pojkar och flickor.....	15
Teoretisk referensram.....	18
Den utvecklingsekologiska modellen.....	18
Inledning.....	18
Mikronivå	19
Mesonivå	19
Exonivå.....	19
Makronivå	20
Utvecklingsekologi och andra teorier	20
Genusperspektiv	20
Adolescensutveckling.....	21
Erik Homburger Erikson	22
Självbild	23

Empiri.....	25
Här är jag!.....	25
Min bild av mig	25
Mina tankar om andras bild av mig.....	26
Mitt ideal vs mitt själv.....	27
Idealflickan och idealpojken	27
Mina tankar om andras ideal	33
Påverkans olika skepnader	34
Vilka grupper påverkar?.....	34
Hur påverkas jag?.....	35
När jag går min egen väg – går jag ensam	37
Om jag fick bestämma.....	38
... skulle ingenting förändras	38
... skulle förändringar ske	39
Analys.....	40
Inledning.....	40
Övergripande analys.....	40
Mirakelfrågan	43
Frågeställningarnas besvarande.....	44
Slutdiskussion.....	45
Referenser.....	47
Bilaga 1	49
Bilaga 2	50
Bilaga 3	51
Bilaga 4	52
Bilaga 5	53
Bilaga 6	55

Förord

Vi vill tacka Gunilla Lindén som med tålamod och vänlighet handlett oss genom en period fylld av frågetecken.

Ett stort tack riktar vi till de ungdomar som ställt upp för intervjuer och låtit oss vara frågvisa.

Vi vill även tacka dem som gjort det möjligt att komma ut på skolorna och genomföra intervjuer: rektorer, socialsekreterare och lärare, detta värderar vi högt!

Vi vill även visa vår tacksamhet mot vänner och familj som har stöttat oss på vägen från början till slut.

Tack till Er alla! Utan Er hade det aldrig gått!

Inledning

Problemformulering

Grunden för vår syn på oss själva lades redan i barndomen och under tonårstiden då vi påverkades mycket av omgivande faktorer och relationer. Den självbild vi har påverkar oss ständigt i både vardag och yrkesliv. Under praktiken påverkade vår självbild vårt bemötande av klienterna. Flera av våra unga klienter sökte upp oss med problem gällande skola, familj, kompisar och ibland även avsaknad av för dem meningsfull fritid. De talade ofta i negativa termer om sig själva och sade sig sakna ork och vilja att förändra sin situation. Framtidsutsikterna ansåg de själva var obefintliga. Under samtal visade det sig att ungdomarnas problem alltid på något sätt var förknippade med deras självbild.

Att så många problem innefattade klienternas syn på sig själva fick oss att börja fundera på vilka faktorer som påverkar ungdomars självbild och vad de själva anser sig kunna göra för att stå emot påverkan utifrån. Vi har även funderat på vilka konsekvenser den negativa självbild kan medföra. Vi anser att självbild kan påverka individens beteende både på ett positivt och negativt sätt. En negativ självbild kan ses som en risk under uppväxten och en positiv självbild som ett skydd för utveckling av ett för ungdomen negativt beteende. Ungdomars självbild kan analyseras utifrån olika aspekter såsom hur genus, socioekonomisk status eller etnisk tillhörighet påverkar.

I utredningsmodellen Barns Behov I Centrum (BBIC) kan man finna olika behovsområden som anses vara viktiga under barnets uppväxt, exempelvis identitet. I detta behovsområde finns olika delar som skall tillgodoses för att barnet ska få en tillfredsställande uppväxt. Vi återfinner bland annat självbild som en viktig faktor. Kunskap om sin egen bakgrund, personlighet och självbild är viktigt för ungdomens uppbyggnad av identitet (Socialstyrelsen, 2006:30).

Till en början var vi intresserade av att undersöka hur flickor och pojkar uppfattade sin egen kropp. Vi fann i sökandet efter detta böcker som handlade om flickors och pojkars självbild och fann att självbild skulle ge en helhetsbild som omfattar både kropp och själ vilket tilltalade oss mer. Vi har blivit inspirerade bland annat av skönlitterära författare som Annica

Carlsson Bergdahl (2004, 2007), Caroline Eriksson (2005) samt Dan Höjer (2004) i vår utformning av uppsatsen.

För att kunna stödja ungdomar på ett bra sätt i vår framtida yrkesutövning anser vi att kunskap behövs om vad som påverkar deras självbild. Vi behöver förstå den komplexa situation som unga befinner sig i, hur de kan stå emot negativ påverkan och hur de kan utveckla sin självbild på ett positivt sätt. Hur mår ungdomarna? Hur ser de på sig själva? Hur känner de inför omgivningens krav? Hur når de upp till de krav som det moderna samhället ställer? Hur anser de att omgivningen påverkar dem? Vad skulle vi som blivande socionomer kunna göra för att hjälpa dem i att skapa en positiv självbild?

Syfte

Att undersöka 15-16 åriga ungdomars självbild ur ett utvecklingsekologiskt perspektiv.

Frågeställningar

Frågeställning 1 – Hur ser ungdomarnas självbild ut?

Frågeställning 2 – Vad upplever ungdomarna påverkar deras självbild mest?

Frågeställning 3 – Hur ser ungdomarnas motståndskraft mot påverkan ut?

Frågeställning 4 – Hur skulle omgivningens påverkan på ungdomarnas självbild se ut om ungdomarna själva fick bestämma?

Perspektivval

Vi tror att det är flera faktorer, sammanvävda med varandra, som skapar självbilden. Därför har vi valt att analysera vårt material med hjälp av den utvecklingsekologiska modellen som ger oss ett tillvägagångssätt att angripa vår forskningsfråga. Vi är medvetna om att vi hade kunnat belysa frågan utifrån ålder, socioekonomisk tillhörighet eller etniskt ursprung men tror att genusaspekten kan vara den som tydligast visar på eventuella skillnader i exempelvis omgivningens inflytande på självbilden. Vid utformningen av vår intervjuguide har vi använt oss av det utvecklingsekologiska perspektivet samt olika teorier om självbild och

adolescensutveckling samt genusbegreppet. Vi kommer även att använda oss av dem vid analys av möjliga faktorer utanför individen som kan påverka självbilden.

Avgränsningar

För att undvika den känsligaste tiden i adolescensutvecklingen då stora förändringar sker både psykiskt och fysiskt väljer vi att intervjua ungdomar i 15-16 års ålder. Då vi har begränsad tid för undersökning inriktar vi oss på pojkar och flickor i Lunds kommun. På grund av den tidsram vi haft för uppsatsen har vi genomfört tolv intervjuer.

Definition av begrepp

Begreppet självbild kan ses utifrån många olika teorier, några av dessa kommer vi mer ingående att beskriva på sidan 23-24 i vårt teorikapitel. Med *självbild* syftar vi på den syn individen har på sig själv, både som enskild individ och i samspel med andra individer.

Skillnaden mellan begreppen *kön* och *genus* är inte glasklar och vi kommer att använda oss av dem båda. Begreppet *kön* använder vi för den fysiska kroppen hos flickor och pojkar.

Begreppet *genus* använder vi när vi talar om manligt och kvinnligt, de förväntningar och föreställningar man har om hur män och kvinnor *bör* vara. Genus kommer även att teoretiseras på sidan 20-21 i teorikapitlet.

Metod

Kvalitativ metod

För att kunna identifiera och upptäcka ungdomars *egen* syn på vad som påverkar deras självbild har vi valt att göra vår undersökning med hjälp av kvalitativa intervjuer (Svensson & Starrin 1996:54). Ett av våra mål är att undersöka *vad* som påverkar självbilden, inte hur vanligt ett förutbestämt problem är. Hade vi velat undersöka hur *många* ungdomar som anser att reklam påverkar deras självbild skulle kvantitativ intervju ha varit mest lämpad. Vi anser att varje individ är unik och vill därför ta reda på den enskilda personens tankar och åsikter om det fenomen som självbild utgör. Kvalitativ metod är därmed bättre lämpad för den undersökning vi avser göra (Widerberg 2002:28).

Urval

Vi valde Lund som geografisk område i vår insamling av empiri. Detta på grund av skilda bostadsorter och att Lund var tillgängligt för oss båda. I Lunds kommun inriktade vi oss på de skolor som låg i orten Lund. Urvalet av de två skolor vi besökte var inte medvetet från vår sida. Att det blev just dessa skolor berodde på att de var först med att visa oss sitt intresse. Då vi ville att vårt urval skulle bestå av *ungdomar* i åldrarna 15-16 år ville vi att lika många respondenter från båda könen skulle vara representerade. Därför delade vi våra tolv intervjuer lika mellan pojkar och flickor. Något annat urval har inte skett.

Genomförande

För att finna ungdomar att intervjua kontaktade vi alla skolor i Lund via e-post till rektorerna. Vi bifogade ett informationsbrev till rektorer och lärare (se bilaga 1). Vi kontaktade sedan rektorerna via telefon för att de skulle kunna ställa frågor och anmäla eventuellt intresse. På de skolor vi fått tillåtelse att besöka gick vi sedan ut för att informera niorna klassvis. De elever vi fick kontakt med genom att besöka en klass gavs möjlighet att anmäla sitt intresse på en svarsblankett som vi vid tillfället både delade ut och samlade in (se bilaga 2) samt ett brev att ta hem och visa för sina föräldrar (se bilaga 3). Inför vårt besök på vår andra skola

reviderade vi elevernas informationsbrev (se bilaga 4) i hopp om att den nya versionen skulle fånga fler elevers intresse. På detta sätt fick vi på 60 utdelade blanketter kontakt med fem intervjupersoner från två olika skolor. Då vi inte fick den respons vi hade hoppats på genom detta *inledande tillvägagångssätt* blev vi tvungna att göra förändringar.

Förändringen, *tillvägagångssätt nummer två*, bestod av att ta hjälp av en socialsekreterare på en av skolorna. Vi fick på detta sätt hjälp att komma i kontakt med ytterligare en intervjuperson. Dessutom fick vi med hjälp av samma socialsekreterare tillåtelse att kontakta elever på skolgården vilket är vårt *tredje tillvägagångssätt* då vi vid denna tidpunkt endast fått tag på sex intervjupersoner. Det tredje tillvägagångssättet innebar att vi anlände till skolan och uppehöll oss på skolgården under niornas lunchrast. De elever som var intresserade fick skriva upp sina kontaktuppgifter (namn, telefonnummer) och vi kontaktade dem sedan för att boka intervjuer. På detta sätt kom vi i kontakt med resterande sex intervjupersoner. De elever vi kontaktade på skolgården samt den elev som socialsekreteraren hjälpte oss att komma i kontakt med fick per e-post det nya informationsbrevet samt informationsbrevet till föräldrarna. Informationsbrevet till föräldrarna fick dessa elever ytterligare en gång när vi träffades för intervjun. Vi uppmuntrade samtliga tolv intervjupersoner att informera sina föräldrar om intervjun. Vid samtliga informationstillfällen var vi båda närvarande. Intervjun skedde med endast en av oss. Slumpen avgjorde vem som fick vilken respondent då vi utan att välja delade upp lappar med namn och telefonnummer mellan oss. Det enda vi kontrollerade var att vi fick lika många pojkar och flickor var. Samtliga elever som anmält sitt intresse deltog i intervjuer, vi har således inget bortfall av anmälda intervjupersoner.

Tillvägagångsättens för- och nackdelar

I klassrummet under vårt inledande tillvägagångssätt framstod informationen som en monolog från vår sida och eleverna ställde sällan frågor även om vi uppmuntrade dem till det.

Avståndet mellan eleverna och oss var stort. Fördelen med detta sätt är att vi nådde ut till fler elever med vår information och att de i större utsträckning kunde vara anonyma.

Vårt andra tillvägagångssätt genererade inte så många intervjupersoner som vi hade hoppats på. Anledningen kan vara att de elever som socialsekreteraren har kontakt med är en känslig målgrupp för intervjuer.

Det sista tillvägagångssättet visade sig vara mest effektivt då vi genom att möta eleverna på deras egen arena kunde få en dialog med dem innan de valde att anmäla sitt intresse. Även detta sätt har dock sina nackdelar då anonymiteten inte kan utlovas på samma vis som vid det första tillvägagångssättet. Vi har försökt avhjälpa detta genom att låta eleverna skriva sina kontaktuppgifter på åtskilda dokument. De har heller inte haft vetskap om ifall alla som skrev upp sig verkligen deltog i intervjuerna. En ytterligare nackdel med tillvägagångssättet är att alla som *ville* vara med kanske inte fick möjlighet till det då vi inte vet hur stor andel av alla elever på skolan som vi verkligen talade med.

Intervjuns upplägg och struktur

Intervjuguiden

När man arbetar fram en intervjuguide får man vara beredd på ändringar. Det är ett dokument som inte nödvändigtvis är färdigställt vid den första intervjun. För oss tog det en intervju innan vi diskuterade samman och utarbetade den slutgiltiga versionen av intervjuguiden. Detta innebär att en av intervjuerna har skett med den första, ännu inte helt sammanställda intervjuguiden (se bilaga 5) och resterande med den slutgiltiga versionen (se bilaga 6).

Plats och tid

För att ge så stor frihet som möjligt till våra intervjupersoner fick de själva välja var och när intervjun skulle ske. Intervjuerna kom därför att genomföras bland annat på en parkbänk, i ett grupprum på elevens skola och på Socialhögskolan. Tidpunkten kunde variera efter elevens önskemål och intervjuerna kunde ske under en håltimme, lunchrast eller efter skoltid. Det enda kravet vi hade var att respondenterna inte skulle ta sin lektionstid i anspråk för våra intervjuer.

Innan intervjun

Vi var båda noga med att berätta för eleverna att de var anonyma. De fick innan intervjun veta att det inte fanns några rätta eller felaktiga svar på frågorna utan det var *deras* åsikter och tankar vi var intresserade av och ville höra. De fick också veta att det inte fanns krav på att besvara någon fråga om de fann den obekvämt. Före varje intervju bad vi eleverna om lov att

göra en inspelning (via band eller minidisc) av det som sades och motiverade orsakerna till att vi behövde göra detta. Samtliga intervjupersoner gav sitt samtycke till inspelning.

Under och efter intervjun

Under intervjun följde vi vår intervjuguide så långt det gick men avvek från ordningen på frågorna om det fanns ett behov av det för att samtalet skulle löpa obehindrat. Vi avslutade intervjun med att fråga eleverna om de ville ta del av den färdiga uppsatsen vilket de flesta var intresserade av.

Bearbetning och analys

Efter att vi genomfört våra tolv intervjuer skrev vi ut hela redogörelser för det som yttrats under samtalen. Materialet kändes vid denna tidpunkt tillräckligt mättat för att vi skulle kunna göra en överskådlig empiriredovisning samt en analys. Alla utskrifter delades upp i olika teman (de rubriker vi nu har i vår empiri), varefter vi sammanställde svaren gällande dessa teman i separata dokument. Samtliga teman sammanfogade vi sedan i vårt empirikapitel.

Vi har valt att redovisa vår empiri och göra analysen i separata kapitel. Detta för att åskådliggöra vår unika empiri för läsaren på ett så tydligt sätt som möjligt. Självbild, påverkan och motståndsförmåga låter sig inte heller analyseras i separata avsnitt utan måste ses som en helhet, vilket även den utvecklingsekologiska modellen förespråkar. Därför var denna uppdelning det enda alternativet för oss. I empirin har vi valt att i svaren på vissa frågor utesluta respondenternas namn. Gällande frågorna om sexualitet och religion har vi gjort detta på grund av att vi finner dessa frågor känsliga. I övriga frågor där namn saknas har namn inte varit relevant för resultat eller analys. Då vi haft många olika typer av teman har vissa slags redovisningar för svar varit mer lämpade än andra. Detta kan generera i att empirin uppfattas som rörig men vi anser att det gör vårt material mer levande. Vi återkommer i empiri samt analys till något som vi under arbetets gång kommit att kalla ”mirakelfrågan”. Frågan är kopplad till fråga nummer 14 i vår reviderade intervjuguide (Bilaga 6). Denna fråga har ingen koppling till lösningsfokuserat arbete utan är således i vårt arbete ett eget fenomen.

I arbetet med att analysera vår insamlade empiri har vi använt oss av utvecklingsekologisk modell, genusperspektiv, adolescensutveckling samt teorier om självbild. Vi har även använt delar av det material som finns redovisat i kapitlet om tidigare forskning.

Uppdelning av arbetet

Under arbetets gång har vi valt att dela upp uppsatsen i olika områden där vi var och en haft huvudansvaret för någon specifik del. Texterna har hela tiden funnits till förfogande för den andra författaren. Vi har löpande låtit varandra kommentera och rätta fel i samtliga texter. Intervjutillfällena delades lika oss emellan och var och en ansvarade för utskrifter av sina egna intervjuer samt kontakt med intervjupersonerna. Den slutgiltiga versionen av uppsatsen har vi tillsammans arbetat igenom i detalj för att få ett resultat som vi båda kan känna oss nöjda med.

Resultatets tillförlitlighet

Vi kan aldrig garantera att eleverna talar sanning under intervjuerna. Dock har vi försökt att inte tolka in för mycket utan låta dem berätta med egna ord. Det går inte att påvisa några sanningar med så få som tolv intervjuer utan vi vill redovisa *några* ungdomars versioner av självbild, vilka svårigheter som kan finnas under adolescensen och hur påverkan *kan* se ut. Svaren vi har fått kan säkert representera även någon annan ungdom.

På grund av våra skilda urvalsmetoder kan det variera vilka elever som slutligen kom att bli våra intervjupersoner. Det kräver självsäkerhet och mod att besvara intima frågor om sin egen person. Detta kan resultera i att de ungdomar som valt att delta har en bra självbild och ett gott självförtroende. I vilken grad ungdomen har känt sig trygg på intervjuplatsen samt bekväm med inspelningen av samtalet kan ha påverkat svaren.

I den kvantitativa intervjun uppfattar man intervjuaren som en utbytbar person medan man i den kvalitativa intervjun ser intervjuaren som ”medskapare” till intervjuens resultat. Under intervjun reagerar och påverkar intervjuaren och intervjupersonen varandra (Svensson & Starrin 1996:58). De vi är påverkar våra intervjupersoner, därmed kan vår ålder, vårt kön och vår roll som blivande socionomer ge olika signaler till våra intervjupersoner. Hade vi varit medelålders män hade respondenterna troligtvis reagerat annorlunda på oss som personer och

kanske gett oss andra svar. Vetskapen om att vi i egenskap av studenter gör en uppsats som kommer att publiceras för allmänheten kan också ha gjort att eleverna anpassat sina svar till sådant som de tror att vi vill höra. Även vårt sätt att förhålla oss till respondenterna, hur vi talar med dem och vårt kroppsspråk under intervjun sänder signaler om hur vi uppfattar dem samt vårt intresse för deras berättelser (Krag Jacobsen 1993:65). För att skapa liknande förutsättningar för oss båda under intervjuerna har vi utarbetat en gemensam intervjuguide och ingående diskuterat vad de olika frågorna innebär. Vi kan dock aldrig bortse från att vår egen självbild, våra olika erfarenheter och kunskaper skiljer oss åt som intervjuare. Eftersom vi är olika individer har vi påverkat våra respondenter på olika sätt och därmed kan svaren skilja sig åt (ibid. 63).

Vi anser att ungdomarna genom att själva få välja plats, tid och huruvida de ville bli inspelade eller ej genererar en trovärdighet i att de känt sig bekväma och gett tillförlitliga svar. Vidare anser vi att vårt kön, ålder och utbildning ger bra förutsättningar för att ge ungdomarna en trygg miljö under intervjun. Vi tror exempelvis att vi genom att ligga nära ungdomarna i ålder fått dem att känna att de inte behövt "försvara" sin generation inför oss, detta har skapat en öppen dialog och en närhet under samtalet.

Etiska överväganden

Vi övervägde inledningsvis att ha ett krav på föräldrars godkännande av intervjun för att på det viset försäkra oss om att eleven skulle klara av en intervju och att eleven verkligen ville vara med. Efter diskussion kom vi fram till att eleverna var gamla och mogna nog för att ta detta beslut själva. Troligtvis skulle vi ha förlorat intervjupersoner genom att eleverna glömt att ta med föräldrarnas godkännande, även om de i praktiken haft ett sådant godkännande. Vi valde därför att lita på deras ord om att de visat informationsbrevet vi gett dem för sina föräldrar.

Är det för känsligt att fråga om självbild, ideal och hur nära man är sin idealperson? Då respondenterna själva efter information valt om de vill medverka på intervju anser vi det mindre troligt att de kommer till skada. De har under intervjuns gång även haft möjlighet att när som helst välja att inte svara på en fråga om de funnit den besvärande. Vi försökte också

under intervjuerna att vara lyhörda för och uppmärksamma på om flickan eller pojken kände sig obekväma med någon fråga.

Under intervjun har det vid tillfällen hänt att ungdomarna gjort negativa uttalanden om sig själva. När det inträffar kan det vara lätt att gå in i en behandlande roll och försöka få dem att se på sig själva på ett mer nyanserat sätt.

Vi har dock försökt att undvika denna roll av två anledningar. För det första anser vi att det skulle göra mer skada att uppehålla sig vid ämnet än att låta det passera då vi inte har någon möjlighet att följa upp samtalet. För det andra skulle en diskussion om negativa egenskaper påverka resten av intervjun och dess resultat på ett olämpligt vis.

Källkritik

I vårt teorikapitel har vi valt att i flera fall använda oss av primärkällan. Vi anser att det har varit särskilt viktigt i redovisningen av den utvecklingsekologiska modellen att känna till Urie Bronfenbrenners (1979) resonemang. Viktigt är även Erik Homburger Erikssons (1993) teori om de åtta åldrarna samt Carl R Rogers (1951) syn på självet. För att sedan utvidga resonemangen har vi använt oss av sekundära källor i vissa fall. I vårt kapitel som innefattar tidigare forskning har vi främst valt att använda oss av avhandlingar som på något sätt berör det område vi inriktat vår egen undersökning på. Vi är medvetna om att inte all forskning vi i detta kapitel redogör för är den senaste men anser ändå att innehållet i det material vi hittat varit väsentligt.

Tidigare forskning

Ur ett utvecklingsekologiskt perspektiv

Ulla Johnsson-Smaragdi och Annelis Jönsson (1993:2ff) skriver i sin forskningsrapport om självbild utifrån ett utvecklingsekologiskt perspektiv. När de använder sig av modellen har de på mikronivå lagt till massmedia som Bronfenbrenner inte använder sig av i den ursprungliga modellen. Andra mikrosystem som de använder sig av är familj, kamrater, grannskap och skola. Johnsson-Smaragdi och Jönsson har undersökt flickor och pojkars självbild vid 11, 15 och 21 års ålder. De har velat belysa hur erfarenheter i de olika mikrosystemen återspeglar hur barnen värderar sig själva och hur mikrosystemen samverkar med varandra.

Rapportens resultat tyder på att det är stora skillnader både i hur man värderar sig själv och i vad som påverkar flickors respektive pojkars självvärdering. Resultaten visar att flickornas självvärdering påverkas mer av familjen till skillnad från pojkarnas självvärdering som istället påverkas i större omfattning av grannskapets karaktär. Pojkars självbild stärks av TV-användning medan flickors självbild hämmas. Detta är ett resultat som visar sig först över tid. Social bakgrund, familjetyp och skolerfarenheter är andra faktorer som visar sig påverka flickor och pojkars självbild i olika grad (ibid. 33f).

Flickor och identitet

I Anette Göthlunds (1997:205ff) avhandling beskrivs tonårsflickors identitetsarbete och estetik. Göthlund kommer fram till att flickorna använder sig av olika strategier för att hantera ambivalensen mellan dels modernitetens motstridiga krav och dels identitetsarbetet med kvinnorollen. Strategierna sker många gånger omedvetet. Vilken strategi som används beror på vilken fas den unga kvinnan befinner sig i. Exempel på strategier kan vara ”uppskjutandestrategin”, ”positiv annorlundahet” och strategin att skifta mellan kvinnliga och manliga positioner för att på det viset ”få allt”. Göthlund finner att flickorna uttrycker en vilja att ha rätt att blanda manligt och kvinnligt, att kunna vara manliga på insidan och kvinnliga på utsidan och vice versa.

Göthlund (ibid. 55) berör också ett konstruktivistiskt perspektiv på identitet och kön. Hon beskriver att den väg som ungdomar idag har att vandra mot vuxenheten inte är lika upptrampad som den väg tidigare generationer har vandrat. Riktningssvisare i form av gamla värderingar och normer skulle kunna fungera men tillvaron omprövas ständigt och stora förändringar sker fort. Idag handlar det om att individen ska *skapa sig själv*; man kan och bör skapa en identitet som är ”det rätta”. Enligt Göthlund (ibid. 63) påverkas individens självbild och hur andra ser på individen av hur den egna kroppen ser ut. Vad det *är* att vara man eller kvinna och vad manlighet och kvinnlighet ska innehålla, fortsätter Göthlund, bestämmer inte vår biologiska konstitution.

Inger Berggren (2001) studerar i en kvalitativ intervjustudie hur arbetarflickor i årskurs sex till nio formar sin identitet i samspel med omgivningen i ett föränderligt samhälle. Bland annat undersöks hur ålder, kön och klasstillhörighet påverkar identiteten och hur flickorna står emot påverkan utifrån vad gäller sociala och materiella krav (ibid. 343ff). Det som framkommit i studien är att flickorna oftast uppger sig förhandla med andra om hur de ska gå till väga i olika situationer. Egenskaper hos individen premieras olika beroende på i vilken konstellation hon befinner sig, exempelvis i kamratgruppen. Flickorna söker ständigt erkännande av dem de uppfattar sig vara kontrollerade av, så som exempelvis familjen. Vad gäller könsrollen strävar de efter jämlikhet men får ofta försvara detta inför andra. Klasstillhörigheten blir synlig på så sätt att det ofta är flickor från andra klasser man jämför sig med och man försöker genom olika medel, exempelvis klädstil, dölja sin klasstillhörighet. Kompisarna är de som finns där för att stötta, både när individen gör motstånd och när hon försöker anpassa sig (ibid. 319ff).

Självbild hos både pojkar och flickor

Helene Östgård-Ybrandt (2004) har gjort ett antal delstudier rörande ungdomars självbild i förhållande till föräldrars beteende. Pojkarna och flickorna i undersökningarna delades in i två grupper; en grupp med dokumenterad social eller beteendemässig problematik samt en grupp utan sådan problematik, en så kallad ”normalgrupp”. Jämförelser gjordes mellan dessa grupper i frågan om föräldrapåverkan och självbild (ibid. 20f).

Undersökningen visade bland annat på skillnader i självbild beroende på kön i de bägge grupperna. Det som framkom var att flickorna i gruppen med social problematik hade sämre självbild än de andra ungdomarna. Pojkarna i samma grupp samt både pojkar och flickor i normalgruppen hade likvärdiga resultat. Det visade sig också finnas ett samband mellan hur ungdomen upplevt föräldraskap som liten och ungdomens nuvarande självbild. De som upplevt att föräldrarna hade ett gott föräldrabeteende när de var små hade nu en bättre självbild än de som upplevt ett dåligt föräldrabeteende. Studien visade också att dålig självbild kombinerat med kvinnligt kön tillsammans utgjorde en riskfaktor för introverta problem (ibid. 28ff).

Lena Adamsson (1999) redogör för ett antal delstudier om adolescens och identitetsutveckling. Fokus i dessa studier är ungdomarnas självbild, deras förhållande med vuxna samt deras existentiella funderingar. Detta för att undersöka vad som kan hänföras till ungdomarna *själva* vad gäller identitetsfrågor och vad som kan hänföras till interaktionen med omgivningen. Syftet är att bättre kunna förstå vilka utomliggande faktorer som påverkar ungdomens identitetsutveckling samt hur ungdomen själv uppfattade dessa faktorer (ibid. 9f).

Det som framkommer i undersökningen är att adolescensen och identitetsskapandet främst är ett förlopp där ungdomen allteftersom det krävs integreras i ett samspel med andra människor. Detta identitetsskapande är inte något individen kan göra på egen hand. Centrum i utvecklingen är individens självbild som sedan mynnar ut i hans/hennes bild av sig själv i samspel med andra. Detta bidrar till identitetsskapandet. Resultatet av att gå miste om denna personliga utveckling är ett negativt utvecklingsmönster. Vuxna människor är viktiga för ungdomen i reflektion över och för att balansera sina egna handlingar i samspel med andra individer (ibid. 68).

Thomas Johansson (1992) har bland annat undersökt den sociala och kulturella identitet som kan uppstå under ungdomstiden. Detta genom att under en treårsperiod hålla en årlig intervju med ungdomar från 19 till 21 års ålder med avsikt att undersöka hur dessa ungdomars livsstil och utveckling sker. Både flickor och pojkar genomgick intervjuer och man försökte sedan urskilja mönster utefter intervjurens resultat (ibid. 239f). Undersökningen visade att det inte fanns något könsspecifikt i hur ungdomarna utvecklade sin identitet. En parallell utvecklingsprocess skedde oftast mellan den sociala och kulturella identiteten. Ibland utvecklades den ena identiteten under en period mer än den andra, exempelvis om en

intervjuperson erhöill ett arbete inom ett område som tillhörde en högre samhällsklass än den personen tidigare befann sig i. Johansson fann dock att det genomgående var lättare att fokusera på fem större områden som man undersökte utvecklingen inom gällande identiteten; exempel på sådana områden kunde vara smak gällande musik eller film (ibid. 299f).

Teoretisk referensram

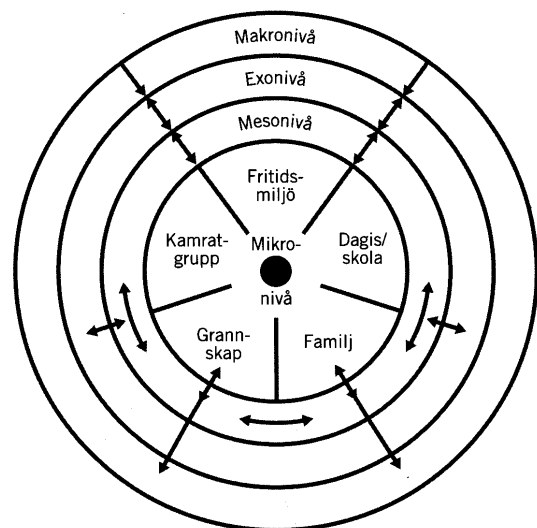
Den utvecklingsekologiska modellen

Inledning

Den utvecklingsekologiska modellen skapades och utarbetades under 1970-talet av Urie Bronfenbrenner som var en amerikansk utvecklingspsykolog och forskare (Andersson, B-E 1986:12, Andersson, G 2002:185f). Inspirationen till modellen hämtades framförallt från psykologisk ekologi och Kurt Lewin som var en tysk-amerikansk psykolog (Andersson, G 2002:186).

I utvecklingsekologin ville Bronfenbrenner undersöka hur individen upplever och utvecklas beroende av sin miljö. Han menade att individen och miljön befinner sig i en ständig ömsesidig påverkan. Bronfenbrenner ansåg att det inte gick att bortse från någon faktor som finns hos individen, varken biologiska eller sociala förutsättningar, det viktiga var att se interaktionen mellan dessa (Andersson, B-E 1982:35). Det var också centralt att visa vilka faktorer som kunde påverka nivåerna närmast individen utan att vara i direkt samspel med honom/henne (ibid. 111f).

Modellen indelas i olika analysnivåer runt den utvecklande människan. Dessa nivåer kallas för mikro-, meso-, exo- och makronivå. Figuren här bredvid är ett åskådliggörande av modellen genom koncentriska cirklar som omsluter varandra utan någon inbördes hierarkisk ordning (Andersson, G 2002:187f). Bronfenbrenner själv liknade ofta modellen vid en rysk docka där dockorna utefter storlek omsluter varandra (Bronfenbrenner 1979:3).

Den utvecklingsekologiska modellen i tolkning av G Andersson (2002:187).

Mikronivå

Innerst i modellen finner vi mikronivån där den växande personens konkreta omgivning finns, exempelvis klassrummet och hemmet (Bronfenbrenner 1979:3). I början är det lilla barnet endast medvetet om sin omedelbara omgivning som är den viktigaste närmiljön. När barnet blir större ingår det i fler miljöer och medvetenheten om dessa ökar (Andersson, G 2002:190).

Mikronivån definieras som ett mönster av interpersonella relationer, aktiviteter och roller upplevda av den utvecklande människan i en bestämd närmiljö (setting) med specifika fysiska och materiella egenskaper (Bronfenbrenner 1979:22; Andersson, B-E 1982:113).

Bronfenbrenner definierar närmiljön som en plats där människor umgås öga mot öga.

Betoningen ligger på att det är *hur* närmiljön *uppfattas* av den utvecklande människan som är viktigt och inte endast den objektiva närmiljön (Bronfenbrenner 1979:22). Bronfenbrenner beskriver detta med hjälp av det så kallade Thomasteoremet ”If men define situations as real, they are real in their consequences” (Thomas & Thomas 1928:572 i Bronfenbrenner 1979:23).

Mesonivå

Nästa nivå kallas mesonivå och utgörs av relationerna *mellan* närmiljöerna. Det kan handla om relationer mellan två eller flera närmiljöer som den utvecklande personen aktivt deltar i (Bronfenbrenner 1979:25 och Andersson, B-E 1982:113). Nivån formas och utvidgas varje gång personen deltar i en ny närmiljö (Bronfenbrenner 1979:25). Barnets olika närmiljöer ska inte ses som isolerade öar utan som en integrerad helhet. Barnet påverkas av hur relationerna fungerar mellan de olika närmiljöerna och hur de kompletterar varandra i aktiviteter, roller och relationer. Kamratgruppen, en viktig påverkansgrupp, är en egen närmiljö. Trots det ingår den även i andra närmiljöer, exempelvis skolan (Andersson, B-E 1986:26f).

Exonivå

Den tredje nivån benämns exonivå. Här ser man till de miljöer som den utvecklande personen inte själv deltar i men som påverkar hans/hennes närmiljöer (Bronfenbrenner 1979:3, Bronfenbrenner 1979:25 Andersson, B-E 1982:113). När exonivån undersöks är det inte längre de aktiviteter, relationer och roller som barnet själv kommer i kontakt med som står i fokus. Det är istället hur dessa tre faktorer *påverkas* av olika förhållanden, exempelvis samhällsinstitutioner utanför barnets närmiljö som studeras (Andersson, B-E 1986:26).

Makronivå

Den sista och övergripande nivån kallas makronivå. Makronivån är som en ritning (blueprint) som styr hur saker är och ser ut i de övriga nivåerna. Ritningen kan förändras vilket även påverkar och förändrar de övriga nivåerna (Bronfenbrenner 1979:4). På makronivån finner vi de politiska beslut, de värderingar, den kultur och de könsrollsmönster som påverkar vårt samhälle (Andersson, B-E 1986:29; Andersson, B-E 1982:113).

Utvecklingsekologi och andra teorier

G Andersson (2002:193f) menar att Bronfenbrenner anser att man mycket väl kan använda sig av andra teorier för att förklara skeenden på mikronivå. Teorier som för detta ändamål kan vara användbara är till exempel John Bowlbys anknytningsteori och Erik Homburger Eriksons socialpsykologiska teori om identitetens åtta livsfaser. Även utvecklingspsykopatologins kunskap passar väl in med den utvecklingsekologiska modellen särskilt när det gäller risk och skyddsfaktorer i omgivningen och sårbarhet och motståndskraft hos barnet. Dock är Bronfenbrenner kritisk till både socialisationsteori och utvecklingspsykologi då han anser att individen till viss del även påverkar sin miljö (ibid. 191).

Genusperspektiv

”... vi kan förstå att kön inte är någonting i sig själv, en mental eller abstrakt kategori utan förankring i materiella, sociala eller kulturella omständigheter.” (Månsson 2002:170).

Genus kan återfinnas på alla nivåer i den utvecklingsekologiska modellen. Vi kommer huvudsakligen att fokusera på genus som en social konstruktion utifrån makronivån då vi anser att begreppet därifrån genomsyrar hela individens person och närmiljö.

Margareta Hydén (2002:276f) menar att en åtskillnad görs mellan biologiskt kön och socialt kön (genus) i den feministiska teoribildningen. Detta för att kunna avvisa deterministiska påståenden om vad kvinnor är. Naturen utrustar oss med ett biologiskt kön och det sociala könet förvärvar vi genom den kultur vi lever i. Hydén (ibid. 278) refererar till Hedin och Månsson som anser att över- och underordningen när det gäller kön ser olika ut i samhället då den är kopplad till kulturella, sociala och materiella omständigheter. I socialt arbete kan man till exempel se att ungdomar behandlas på olika sätt beroende på vilket kön de har. Detta kan

man se när det gäller rättstillämpningen av LVU. Exempelvis anses flickors sexuella beteende ofta vara ett socialt avvikande och nerbrytande medan sexuellt beteende inte uppmärksammas på samma sätt när det gäller pojkar (ibid. 279f).

Sven-Axel Månsson (2002:160f) beskriver en teori som handlar om att se kön som en relation. Att kön skapas genom relationer betyder att när exempelvis kvinnligt ändras, ändras även manligt. Månsson anser att Robert W Connells teori tar upp generella implikationer för analysen av kön och könsrelationer. Viktiga aspekter ur denna teori är bland annat att kön ses som en produkt av relationer och processer i samhällsliga strukturer och vardagliga relationer mellan män och kvinnor. Vidare anses kön vara en social praktik. Det sätt vi använder vår kropp på är kopplat till våra subjektiva erfarenheter och de historiska, sociala och kulturella relationer vi befinner oss i. Könsidentitet kan undersökas utifrån en subjektiv nivå där man kan se att människor reflekterar mer och har en ökad självmedvetenhet (ibid. 161ff).

Adolescensutveckling

Det engelska ordet adolescens kommer från ordet adult som betyder ”vuxen”. I svensk översättning kan adolescensen betyda ”vuxenblivande”. Adolescensen innebär den psykiska, känslomässiga och sociala utvecklingen hos individen. Detta till skillnad från puberteten som främst rör de kroppsliga förändringar som sker under ungefär samma period i livet (Daniel et al 1999:241f; Goldinger 1995:15). Det behöver inte finnas något direkt samband mellan kroppsliga förändringarna och de förändringar som sker psykiskt med bland annat skiftande humör hos ungdomen, även om det kan göra det. Samhällets normer om vad som anses vackert kan inverka på hur man trivs med sina pubertala kroppsliga förändringar, som för de flesta innebär bland annat en viss ökning i vikt (Daniel et al 1999:246f). Hur man klarar av den press de kroppsliga förändringarna kan innebära rent mentalt kan ofta bero på hur stort självförtroende man haft redan innan puberteten börjar göra sig påmind (ibid 248).

Coleman (1980 i Daniel et al 1999:252) menar att ungdomen ofta går igenom stadier av egoism där han/hon tror att människor runt omkring fokuserar på samma saker som ungdomen själv, exempelvis ett visst utseende. Etnisk och sexuell tillhörighet är något som utforskas under adolescensen och gränser testas inom många olika områden. (Daniel et al 199:253ff). Adolescensen fungerar som en frigörelse från det beroende man hittills haft av

sina föräldrars omsorg. Här spelar kamratgruppen och dess normer en roll i vilka nya förhållanden ungdomen anpassar sig till (Goldinger 1995:13). Sådant som kan påverka hur ungdomen utvecklar relationer med andra i omgivningen är vilken relation hon/han har med sina egna föräldrar. Förekommer mycket konflikter hemma är sannolikheten stor att det förekommer konflikter även i kamratgruppen (Daniel et al 1999:243).

Kamratgruppen kan förändra ett beteende som individen har genom att utsätta honom/henne för press för att passa in. Detta kan vara både positivt och negativt beroende på vilket beteende som uppmuntras (Wrangsjö & Winberg Salomonsson 2006:39f). Vänskap är viktigt i denna period av livet, då individen i ett steg mot att finna sin identitet ofta avskärmar sig från sina föräldrar. Därmed finns ett ökat behov av att känna samhörighet med andra individer eller grupper och upptäcka att det finns andra med samma intressen och värderingar som en själv. Kamraterna får allt större betydelse för barnet från och med treårsåldern och har därmed en stor inverkan över hur självbild och självkänsla utvecklas (Daniel et al 1999:242;Wrangsjö & Winberg Salomonsson 2006:34ff).

Erik Homburger Erikson

"Ty i den mänskliga tillvarons sociala djungel känner man inte att man lever utan en känsla av identitet" (Erikson 1971:111).

Individens psykosociala utveckling och därigenom identitetsutveckling beskrivs av Erik Homburger Erikson. Utvecklingen sträcker sig över hela individens livscykel och bygger på att man går igenom åtta olika faser, han kallar detta för människans åtta åldrar. I varje fas finns en specifik utvecklingsuppgift, och resultatet av uppgiften formar förutsättningarna att klara nästa fas. Eriksons teori täcker in tre områden: kultur, psyke och soma (kropp) som vardera kompletterar varandra (Lindén 2002:203). Den första fasen handlar om spädbarnet och den sista handlar om den vuxna människan. Däremellan finner vi fasen "Identitet kontra splittring i rollerna" (Erikson 1993:224ff). Enligt Erikson är det i denna fas som ungdomen tar sin början. Under denna tid ifrågasätts den identitet och kontinuitet som ungdomen tidigare förlitat sig på. Detta sker till följd av den snabba kroppsförändringen och den fysiska genitala mognaden, då någonting tillkommer hos kroppen. Ungdomarna är under denna period upptagna av att befästa sina roller i samhället. De försöker sammanlänka de färdigheter och roller som de tidigare tillskansat sig med de förebilder som miljön finner önskvärda för dagen. Ungdomarna jämför sig med hur de själva tycker sig vara med hur de tror att de ses av andra.

Ibland behöver de genomgå alla eller några av de tidigare faserna igen, innan de finner en identitet och kontinuitet. Idealen upphöjs av ungdomarna för att beskydda sin nya och slutgiltiga identitet (ibid. 237f). Tid behövs för att integrera identiteten med den nya miljö de befinner sig i, nämligen samhället. Samhället med dess omedelbara krav och stora sammanhang med otydliga konturer skiljer sig från den säkra barndomsmiljön (Erikson 1971:110).

Självbild

Redan det nyfödda barnet börjar forma sin självbild i interaktion och spegling tillsammans med andra människor (Cullberg Weston 2006:35f). Under uppväxten formas individen till stor del av de normer och den kultur som finns i samhället han/hon lever i och detta integreras i självbilden, då det skapas en ”ram” för hur man bör vara (ibid. 30f). Cullberg Weston (2006:52ff) delar in självbilden i olika beståndsdelar. Delarna består av vårt *inre privata själv*, *socialt själv* och *kroppssjälv*. Det sociala självet och kroppssjälvet är det vi visar upp mot omvärlden medan det inre privata självet är det vi verkligen är.

Kroppssjälvet är känsligt inför omvärldens betraktande, speciellt under tonårstiden, och negativa omdömen om kroppen kan skapa långvariga komplex över denna del av självet. Det sociala självet förändras både beroende på interaktion med andra människor och på situationen individen befinner sig i. Den bild individen visar upp mot omvärlden behöver inte alltid ge en korrekt bild av individens sanna själv, då exempelvis en osäker individ kan visa en mycket självsäker attityd gentemot andra människor. Då det privata självet är komplext krävs det självreflektion och eftertanke för att man ska komma tillrätta med denna aspekt av sitt själv och därmed en betydande del av sin självbild (ibid. 53ff).

Cullberg Weston menar att de bilder vi har inom oss som fungerar som ideal kan utgöra en vägvisare genom livet för att sträva framåt men också en risk. Risken består i att om idealet är omöjligt att nå kan individen komma att känna tvång att göra vissa saker för att uppnå detsamma. Denna klyfta mellan det *egna självet* och *idealet* kan orsaka en ständig känsla av misslyckande hos individen och på sikt leda till depression (ibid. 143).

Carl R Rogers utvecklade en personlighetsteori som, grundad på ett fenomenologiskt synsätt, innebar att det var individens subjektiva uppfattning av verkligheten man skulle inrikta sig på. Detta oberoende på hur denna verklighet objektivt såg ut (Permer et al 1989:129f). Rogers menade att individen kunde få en bild av hur denna subjektiva verklighet såg ut när han/hon ställde sig frågor om sina egna kännetecken, så som värderingar, åsikter och idéer. När detta väl var gjort, skulle individen endast bli varse sådant i omgivningen som bekräftade denna uppfattning om sig själv. Rogers menar att det är denna subjektiva uppfattning som är självet, även kallat realsjälvet. Den bild individen har om hur han/hon vill vara omnämner Rogers som idealsjälv (ibid.131f). Att det kan finnas en alltför stor skillnad mellan en persons själv och hans/hennes ideal är något som även Rogers (1951:140f) liksom Cullberg Weston framhåller och anser att terapi krävs för att öka överensstämmelsen mellan dessa båda bilder.

Eva Mark (1996:2f) definierar självbild som något som varseblivs vid frågor rörande hur man är, hur man skulle vilja vara samt hur man skiljer sig från andra personer. De bilder som förmedlas genom att svara på dessa frågor är mer eller mindre medvetna. När en person utför olika handlingar bidrar dessa direkt eller indirekt till att han/hon skapar bilder av sig själv. Detsamma gäller när individen bildar sig en uppfattning av hur något fysiskt sker med kroppen; detta är också en del av självbilden. Vidare anser Mark att det finns olika typer av "förstapersonsperspektiv" när det gäller självbild, det vill säga mer än ett sätt för ett "jag" att se på sig själv.

Thomas Johansson (2006:197f) reflekterar över om det finns något som kan kallas för ett *äkta* själv. I det moderna samhället blir individen ständigt påverkad av faktorer runtomkring såsom ekonomisk, social och kulturell situation. Detta menar Johansson (2006:198) inte behöver betyda att individen enbart formas av sin omgivning utan poängterar att människan är en aktör som kan styra över sina handlingar. Under identitetsskapandet som sker under adolescensen och dess olika utvecklingsstadier måste individen ofta finna sina egna vägar att gå inom många olika områden. Uppfattningen är ofta att det går att "välja" sin identitet vad gäller exempelvis sexualitet, kropp, yrke och sätt att förhålla sig till den sociala verkligheten och därmed skapa den önskade bilden av sig själv i dessa avseenden (ibid. 199ff). Även Anthony Giddens (1999:9ff) menar att individen ofta hamnar mellan personliga dispositioner och global påverkan i sitt identitetsskapande, där det finns många olika valmöjligheter i skapandet av en egen livsstil. Individen genomgår olika stadier i strävan efter en identitet; den reflexiva processen där social och personlig förändring sammankopplas blir det viktiga (ibid. 45).

Empiri

De intervjuer vi nedan kommer att redogöra för är personliga berättelser som vi har fått möjlighet att ta del av. Ungdomar som låtit oss ställa närgångna frågor om sin personlighet har gett oss detta material. Hade vi frågat andra ungdomar skulle materialet ha sett annorlunda ut. Det hade även varit annorlunda om någon annan hade intervjuat samma ungdomar. Vi ber läsaren att hålla detta i åtanke vid läsning av vårt material. Vissa av våra ungdomar har gett en bred och utförlig beskrivning av sina åsikter, medan andra har varit kortfattade. Därför kommer redovisningarna av svar att variera i längd. Namnen som redovisas i texten är fiktiva och har ingen anknytning till den verkliga personen bakom uttalandet.

Här är jag!

Min bild av mig

”Oj åh herregud. Ja, jag har väl positiva och negativa sidor liksom alla...” (Emma).

Den första frågan våra intervjupersoner fick var om de kunde beskriva sig själva oberoende av vad de trodde att vi eller någon annan ville höra. Detta visade sig vara en bra öppning av intervjuerna och vi fick många olika spännande beskrivningar. De flesta intervjupersoner fick med både positiva och några negativa sidor hos sig själva. De mest förekommande orden hos flickorna var att de var glada och snälla och att de ansåg sig vara bra kompisar. Humor var också en viktig ingrediens i personligheten. De negativa sidorna vi fick höra kunde vara att intervjupersonen kunde tycka att hon var självupptagen, korkad eller lättirriterad.

Hos pojkarna inkluderade många ett intresse eller ett ointresse för sport vilket skilde dem från flickorna som sällan hade detta med i sin första personliga beskrivning. Det var för dem annars ganska liknande första beskrivningar som hos flickorna som exempelvis att man brydde sig om andra (kompisar) och att man var snäll och trevlig. Erik omtalade sina olika egenskaper i förhållande till andra personer såsom att han exempelvis var snäll mot sina kompisar men kunde vara kaxig och dum mot personer han inte tyckte om eller som behandlade honom illa.

När flickorna och pojkarna vidare fick beskriva sig själva med enbart tre positiva ord var det glad, snäll (schysst) och att man var en bra kompis eller bra i skolan som generellt var oftast förekommande. Frågan avsmalnade till att varje intervjuperson fick välja en av de positiva egenskaper hon/han ansåg var viktigast. Många tyckte det var svårt att välja endast en positiv egenskap, men hade sedan mycket bra motiveringar till sitt val. Erik menade att det inte gick att exakt säga sina tre mest positiva egenskaper då de varierade beroende på vem han umgicks med. Bella motiverade sin viktigaste egenskap;

"Hm... jag tror nog att det är för att jag är glad... för att andra blir glada när jag är glad..."

Och Bosse motiverade såhär när han valde "schysst" som sin viktigaste positiva egenskap;

"För att det är grunden till att man ska kunna... gilla en människa eller en person att... man är schyssta mot varandra..."

Som avslutande fråga i intervjun återkopplade vi till den första frågan som rörde intervjupersonernas beskrivningar av sig själva. Vi undrade om de kommit att tänka på något mer under intervjun som de ville tillägga. De flesta, både pojkar och flickor, hade svårt att komma på någon ytterligare beskrivning av sig själv.

Mina tankar om andras bild av mig

Då vi frågade flickorna och pojkarna om hur de trodde personer i deras omgivning skulle beskriva dem så menade de flesta att omgivningen skulle tillskriva dem samma egenskaper som de själva just hade gjort.

Vid de intervjuer där de trodde att omgivningen skulle säga något utöver detta kunde det handla om ett beteende, exempelvis att omgivningen skulle säga att personen pratade mycket eller var osocial om hon/han inte ville följa med på aktiviteter som kompisarna ägnade sig åt. Erik tyckte det var svårt att tänka på så sätt och menade att det alltid fanns de på ena sidan som tyckte att man var dum på något sätt medan det på andra sidan fanns de som tyckte att man var omtänksam och snäll. Han menade att det berodde helt och fullt på vilken person man tänkte på vilket även Andy beskrev på liknande sätt.

För att ytterligare fördjupa frågeställningen frågade vi om det fanns något som intervjupersonen trodde att han/hon skulle beskriva sig själv som men ingen annan höll med

om och vice versa, om det fanns något som omgivningen skulle säga som inte intervjupersonen själv tyckte. Både bland flickor och pojkar framkom olika svar på dessa frågor.

"... alltså det beror ju på liksom vem det är som säger det...alltså...för de som känner mig bra...de hade liksom inte sagt någonting som jag är som jag inte själv tycker...men jag tror de upplever mig likadant..."(Bella)

"Ja det är mycket möjligt. Att jag är den här, att jag är lite mer självsäker i skolan så när man träffar mig bredvid skolan så är jag lite mer lugnare eller vad man ska säga" (Erik)

Emma gav en annan infallsvinkel på varför hon inte trodde att det fanns något andra tyckte som hon inte tyckte själv;

"För det mesta som dom säger även om man nekar så vet man nog ändå själv att man är det..."

Mitt ideal vs mitt själv

Idealflickan och idealpojken

Hon/han ska se ut så här! (Anna, Cissi, Emma, Fia och Andy)

"Hon ska vara normal kroppsmässigt, inte tjock och inte pinnsmal som en anorektiker äam kanske lite former det är ju snyggt" (Emma)

De fyra flickorna beskrev sin idealflicka på liknande sätt som Emma. Sådant som även specificerades utseendemässigt var hår (långt och lockigt), ögon (färg och form) samt längd (både lång, "normallång" och kort). Andy menade det var bra om man hade ett modernt utseende, till exempel frisyren.

Utseendet spelar ingen roll men... (Bella, Bosse och Casper)

Bella tyckte egentligen inte att utseendet spelade någon roll men föreställde sig att om flickan var hennes kompis skulle hon likna Bella själv utseendemässigt. Detta för att Bella skulle finna stöd i att någon såg likadan ut som hon själv.

Bosse menade att även om han inte brydde sig riktigt om utseendet hos personer, exempelvis om de var smala eller tjocka, så tyckte han ändå inte att personen behövde vara jätteful. Detta motiverade han med "... det händer någonting när man ser någon som är jätteful...". Casper

tyckte inte heller att det fanns någon speciell bild av hur pojken skulle se ut men liksom Bosse föredrog han ändå brunt, medellångt hår och de specificerade även längden på pojken.

Utseendet spelar ingen roll... (Danielle, David, Erik och Fabian)

Danielle menade inte att det fanns något speciellt önskvärt utseende hos hennes idealflicka. David tyckte att det inte fanns något bekymmer med att pojken såg ut precis som han ville själv, det tyckte inte heller Erik. Dock tyckte både Erik och Fabian att kroppens fysiska egenskaper skulle vara på ett visst sätt exempelvis att pojken skulle vara lagom stark och ha kondition.

Hon/han ska klä sig...

Anna, Bella, Emma, Erik och Andy tycker att deras idealperson ska följa modet. Cissi tycker inte att hennes idealflicka behöver klä sig som alla andra, men hon ska heller inte sticka ut för mycket genom sitt klädval. Inte heller Fia tycker att hennes idealperson ska sticka ut för mycket. Både Fabian och Casper tycker att deras idealperson ska klä sig i det som passar honom bäst, men varken för märkesfixerat eller för slarvigt. Danielle, David och Bosse tycker inte att det spelar någon roll vilken klädstil deras idealperson har.

Hennes/hans personlighet ska vara...

Intelligent, målinriktad, ha en stark vilja, omtänksam, mod att gå sin egen väg (Anna)

Pratsam, social, rolig, en som ställer upp och lyssnar, ärlig (Bella)

Mod att säga vad hon tycker, snäll, utåtriktad, inte prata illa om folk (Cissi)

Pratglad, glad, trevlig, snäll, hjälpsam, laglydig (Danielle)

Positiv, smart, lite egoistisk, älskvärd, charmig, unik, envis (Emma)

Snäll, rolig, alltid glad, omtänksam, ställer upp, kaxig, ärlig (Fia)

Snäll, omtänksam, givmild, ha det bra i skolan, göra sina läxor (Andy)

Schysst, ambitiös, ärlig, ställer upp, trevlig, rolig, en bra kompis (Bosse)

Schysst, trevlig, sportig, omtänksam (Casper)

Ärlig, faller inte för gruppsyck, självständig, inte självisk, respekterar andra, schysst, uppriktig (David)

Rolig, intelligent, röker och dricker inte (Erik)

Snäll, man kan fråga honom om vad som helst, trevlig, hjälpsam (Fabian)

Så här ska personen bete sig mot sin omgivning...

Alla sex flickor beskrev i skilda ordalag sin idealflickas beteende som ödmjukt och hjälpsamt. Anna och Cissi poängterade vikten av att inte tala illa om folk i sin omgivning. Alla pojkarna menade på liknande sätt att idealpojken skulle vara trevlig i sitt bemötande av andra. De tyckte dock också att han ändå skulle säga ifrån om någon betedde sig illa (Bosse) och att han inte skulle låta sitt beteende gå ut över andra så att någon mår dåligt av det (David).

... och därför tycker omgivningen så här om henne/honom ...

Flickorna ansåg att omgivningen ska tycka att deras idealflicka är en respekterad, bra och trevlig person. Anna och Cissi ville också att omgivningen skulle tycka att hon såg bra ut. Emma menade också att omgivningen kunde vara avundsjuk på flickan hon beskrivit eftersom hon var näst intill perfekt. Pojkarna tyckte också att deras idealpojke skulle vara en respekterad, omtyckt och bra person. David menade att de även fick tycka att han inte var bra, bara de inte sårade honom. Bosse tänkte att eftersom pojken var lite bättre än andra så kanske inte alla skulle tycka om honom.

Ska min idealperson ha någon specifik religion... eller ingen alls?

Tre flickor och fyra pojkar ansåg att det inte spelade någon roll vad deras idealperson trodde eller inte trodde på. Tre flickor och två pojkar ansåg att idealpersonen inte skulle tro på någon religion alls. Två av dessa flickor tyckte att hon kunde tro på exempelvis ett liv efter döden, ödet eller på sig själv.

Vad har min idealperson för sexualitet?

Tre pojkar och tre flickor tyckte att det inte spelade någon som helst roll vilken sexualitet idealpersonen hade. Två flickor och en pojke hade bestämda åsikter om vad för sexualitet deras idealperson skulle ha (hetero- eller bisexuell). En flicka och en pojke ansåg inte att det spelade någon roll egentligen men hade ändå föreställt sig en heterosexuell person. En pojkes svar gav motstridiga uppgifter, vilket innebar att vi hade svårt att tolka och väljer därför att inte redovisa detta.

Vilka intressen ska idealpersonen ha?

Tre pojkar och två flickor tyckte att idealpersonen skulle ha ett intresse som innebar att man rörde på sig (Andy, Casper, Erik, Cissi och Emma). Att umgås med vänner var ett viktigt intresse för några andra (Cissi, Fia och Casper). Fia och Emma tycker att det hade varit roligt om idealpersonen hade ett annorlunda intresse än de själva. Tvärtemot ansåg Bella och David att idealpersonen skulle ha liknande intressen som de själva. Andy, Erik och Fabian har specificerat vad de tycker att idealpersonen *inte* ska ha för intresse (datorer, sport). För två flickor och en pojke spelar det ingen roll vad deras idealperson har för intressen (Anna, Danielle och Bosse).

Ska hon/han vara duktig på något speciellt?

"Alla är väl duktiga på något sätt" (Fia)

"... ingen behöver liksom vara duktig och sånt det är bara en kul grej om man är duktig på någonting..." (Bosse)

Bella, Fia, Bosse och David anser att det inte är så viktigt om personen är duktig på något speciellt. Några flickor och pojkar tycker att det är bra om personen är duktig på något de själva har svårt för eller tycker är roligt som exempelvis skolämnen eller fritidsintressen (Cissi, Emma, Andy och Erik). Anna, Danielle och Casper tycker det är viktigt att idealpersonen är duktig på sådant som hon/han kan ha nytta av i framtiden. Fabian menar att det är bra att om personen är allmänbildad.

Har idealpersonen något hon/han strävar mot i framtiden?

"Ja jag tycker man ska satsa på att... om man inte har några framtidsplaner så är man ju ganska, man borde ha en framtidsplan i alla fall, någonting att satsa på. Så att man har ett mål i, man måste ju ha ett mål i livet. Annars är man ju inte, tycker jag nästan, att det är någon mening kanske" (David)

"Ja alltså det är alltid bra att ha någonting. Eller så de dyker nog upp någon gång tror jag" (Danielle)

Utbildning och/eller jobb nämns av sju intervjupersoner som en viktig del i idealpersonens framtid (Anna, Bella, Cissi, Emma, Casper, David, Erik och Fabian). Att resa tas av Cissi och Andy upp som en framtidsplan. Casper anser att familjebildning är en del av idealpersonens framtid. Bosse och Fia menar att det inte behövs någon utstakad framtid för idealpersonen, det

viktiga är att man har det bra. Danielle anser att det viktiga är att man ska ha någonting att sträva emot, sen kan planerna ändras på vägen.

Hur mår idealpersonen och vad tycker hon/han om sig själv?

"... jag är inte bättre än andra, men det behöver inte heller betyda att andra är bättre än mig" (Anna)

"... alla behöver ju självförtroende... även den här killen behöver det då... titta ner på sig själv, är lika dåligt som att titta ner på någon annan..." (Bosse)

Ska lita till sig själv, ha tillräckligt mycket självförtroende för att kunna stå på egna ben, må bra, ska inte nervärdera sig själv, gå sin egen väg (Anna)

Ha lite självförtroende men ändå inte så att hon kan sträva efter att få mer, hon ska vara nöjd med livet då glädje sprider sig till omgivningen (Bella)

Självsäker, hon ska också må bra för det mesta (Cissi)

Hon ska vara medveten om både sina positiva och negativa sidor, hon är en varm person, nöjd, pigg och glad (Danielle)

Hon ska vara nöjd med sig själv, hur hon känner sig skiftar beroende på dag (Emma)

Hon ska må toppen för det mesta (Fia)

Han ska ha lagom självförtroende, tro att han är någonting, må bra (Andy)

Självförtroende är viktigt men han ska samtidigt vara ödmjuk och det är bra om han är glad (Bosse)

Han ska ha en bra självbild, tack vare de goda egenskaperna mår han bra (Casper)

Han ska ha bra självkänsla och självförtroende och mår bra så att han kan glädja sin omgivning (David)

Han ska tycka om sig själv, hålla fast vid det han tycker är rätt och ha ganska bra självförtroende, han mår bra (Fabian)

Tyvärr kom denna fråga aldrig upp under samtalet med Erik.

Hur stort tycker jag att glappet är mellan mitt ideal och mig själv?

Flickorna

"Jag tycker det stämmer ganska bra, faktiskt. Alltihopa. För, alltså om man tycker om sig själv så blir det ju oftast att man beskriver en person som nästan e som sig själv. Fast det finns ju alltid något litet man vill ändra, liksom, då såna ytliga saker" (Emma)

Anna anser inte att hennes idealpersons utseende stämmer överens med hur hon tycker att hon själv ser ut förutom att de båda har likadant hår. När det gäller personligheten stämmer en del saker som att Anna är omtyckt och kan gå sin egen väg. Hon känner dock att hon saknar den vilja som hennes idealflicka har. Ideal flickan är duktigare än Anna och kommer att få bättre betyg. Anna saknar viljan som ideal flickan har för att utbilda sig. Anna liknar sin idealperson

när det gäller beteende mot andra, religion, sexualitet, intressen, stil och smak, hur hon mår och tycker om sig själv och vad andra tycker om henne.

Bella tycker att idealpersonen är rätt lik henne själv förutom på att hon inte har Bellas dåliga egenskaper.

Cissi tycker att hon och idealpersonen är ganska lika, de är båda omtänksamma mot sin omgivning och vill resa mycket.

Danielle tycker att en del stämmer men hon tror inte att det stämmer helt och hållet.

Emma anser först att idealpersonen stämmer överens helt och hållet med henne själv. Hon kommer sedan fram till att det skiljer sig genom att Emma inte tror att folk är avundsjuka på henne. Utseendet och det idealpersonen skulle vara duktig på ansåg Emma skilde sig något från henne. Hon avslutar med att säga att de har likadana personligheter och att de tycker om sig själva.

Fia anser att hon och idealpersonen är helt olika. Hon anser bland annat att hon själv är *för* snäll i jämförelse med idealet som även kan vara kaxig och ingen att leka med. Däremot anser hon att de båda är korkade, ärliga, har humor och kan ge råd.

Pojkarna

"... annars tycker jag väl att jag passar in lite grann... alltså jag strävar ju ändå efter att bli som... han..." (Bosse)

"Ja jag tycker faktiskt det stämmer ganska bra (skratt) hoppas jag i alla fall. Ja... Jag tycker den är. Ja jag mår bra och jag, jag blir respekterad av andra och sådär och respekterar tillbaks. Så har jag har faktiskt tänkt lite på vad dom, tänkt lite gran på mig själv när jag beskrev honom faktiskt. Jag är nöjd med mig själv helt enkelt." (David)

Andy anser att han och idealet liknar varandra på vissa punkter som till exempel intressen, musiksmak och stil. Han anser även att de båda är omtyckta.

Bosse tycker inte att det stämmer så bra eftersom han är en vanlig människa som gör fel och som inte alltid är glad och trevlig utan kan bli sur och jobbig. Idealpersonen är extra bra på

allting vilket Bosse inte anser att han är. Han avslutar med att säga att han annars tycker att han liknar idealpojken lite grann.

Casper berättar att han tycker att han är ganska lik idealet. Likhetererna består i att de har likadana intressen, bra betyg och vänner.

David säger att han och hans idealperson stämmer ganska bra överens eftersom han har tänkt på sig själv när han beskrev sin idealperson. De kan båda stå emot gruppträck och visa respekt mot andra och de blir även respekterade av andra.

Erik anser att idealpojken stämmer ganska väl överens med honom själv. De har samma intressen och är båda intelligenta. Däremot tror Erik inte att folk skulle uppfatta honom som en rolig person som han sagt att idealpojken är.

Fabian anser att vissa delar av hans beskrivning av idealpojken inte stämmer så bra medan andra delar stämmer bättre. Det som stämmer är kläderna, självförtroendet, hjälpsamheten och till viss del även allmänbildningen. När det gäller utseendet anser Fabian att han inte är så fysiskt stark som idealet.

Mina tankar om andras ideal

På frågan om de trodde att andras idealperson skulle vara annorlunda från den de själva just beskrivit fick vi många liknande svar från våra intervjupersoner.

”Ja alla tycker ju olika hur den här tjejen borde vara, alla tycker ju att den ska vara lite mer lik dem själva tror jag... så på vis de själva vill vara... så jag tror inte det kommer att stämma alls med vad andra tycker. Det är väldigt individuellt...”(Anna).

Angående sexualitet och religion så trodde några flickor att normen i Sverige var att vara heterosexuell så att många andra troligtvis skulle tycka det. Gällande religion skulle de som själva var troende säkert tycka att det var viktigt även för idealflickan. Pojkarna hade liknande funderingar. Casper trodde att svaren från omgivningen skulle variera mycket i frågan om religion och sexualitet. Han trodde att de flesta i omgivningen skulle beskriva pojken som hetero. Vidare trodde han att det var många som inte skulle vilja att idealpojken hade någon

religion alls utan istället tro på vetenskap. David menade att de som var osäkra i sig själva troligen skulle lägga stor vikt vid att pojken lyssnade på vad omgivningen hade att säga.

Några flickor trodde att det mesta skulle vara lika mellan deras version av flickor och andras när det gällde de personliga egenskaperna men att de stora skillnaderna skulle röra intressena, beteendet och utseendet. Cissi uttryckte det så här;

”Hm... jag tror de flesta andra tycker att man ska... smälta in på något sätt... att man ska klä sig som alla andra för att passa in och sånt... uppföra sig som de flesta...” ”... det är väl mest gå runt och vara glad hela tiden...”

De flesta intervjupersoner trodde att omgivningen skulle tycka att flickan respektive pojken skulle vara duktig i skolan. Dock berodde detta mycket på vem i omgivningen man frågade, till exempel skulle föräldrar betona vissa typer av egenskaper såsom ambition i skolan medan kompisarna kanske tyckte att utseendet var olika viktigt beroende på vilket gäng man frågade i skolan. Gemensamt för pojkar och flickor var att de trodde att omgivningen också skulle beskriva pojken/flickan på det sätt som de själva ville vara.

”Mmm... Fast dom tycker nog att hon ska vara lika smart som jag har velat att hon ska va. Äääm för det är det många som tycker, alltså dom önskar att dom själva vore så smarta så att hade kunnat komma in på vilken linje som helst” (Emma).

”Alltså jag tror det är så att... man beskriver... sig själv fast som en bättre person... så det beror ju helt enkelt på vilken stil och smak och allt man har...vilka kompisar man har och sånt...” (Andy)

Påverkans olika skepnader

Vilka grupper påverkar?

”Det är mycket det är... skolan... skolan, media, hela världen liksom så... men liksom om man tittar... på människor som påverkar så, så är det ju oändligt mycket grejer... liksom... allting som man är finns omkring påverkar, liksom den här intervjun påverkar mig, allt... (otydligt) goda och dåliga saker...” (Bosse)

Nästan alla flickor och pojkar har nämnt familj och kompisar som påverkansgrupper. Fem flickor och fem pojkar har nämnt media i någon form; tidningar, reklam, TV, Internet och datorer. Två flickor och fem pojkar anger att lärare eller skolan påverkar dem. Andra saker som kan påverka enligt flickorna är: syskon, släkt, folk man möter på gatan, umgängeskretsen, förändringar i omgivningen, idrottsföreningen, mode och ”allt”. Saker som

enligt pojkarna även kan påverka är: fritiden, hela världen, omgivningen i allmänhet, idrott, olika framgångar, arbetslivet, kultur, personer man möter på gatan och ”allt”.

Hur påverkas jag?

Av de olika påverkansgrupper som ungdomarna nämnt fick de välja tre som de ansåg påverkade dem mest och beskriva hur de blev påverkade.

Anna beskriver att hon jämför sig med sina syskon vilket får henne att känna sig underlägsen. Hennes föräldrar påverkar henne genom att säga att hon inte försöker tillräckligt mycket vilket får henne att känna sig underlägsen och som familjens svarta får. Hennes släkt som hon anser är intelligent påverkar henne när de ringer och frågar hur det går med studierna. Då brukar hon säga att hon sitter och pluggar även om hon tittar på TV. Samtalen får henne att känna sig osäker på om hon kan klara av studierna.

Bella menar att hon blivit inspirerad till sitt utseende och de kläder hon har genom tidningar. De ger henne en bild av hur hon hade velat se ut. Bella anser att hon inte bryr sig så mycket om vad hennes föräldrar tycker och säger utan det är sina syskon hon ser upp till och har som förebild. Kompisar menar Bella kan påverka genom att de säger taskiga saker, men inte om de säger någonting om hennes kläder.

Cissi anser att hon blir påverkad av media genom skönhetsidealen vilket man gör så gott man kan för att leva upp till, fast det inte alltid riktigt går. Kompiskretsen påverkar henne genom sina åsikter och syn på livet. Cissi tycker att det känns som om de är bättre än hon. När Cissi ska exemplifiera hur hon anser Internet påverkar tar hon upp ungdomssajter som Lunarstorm. Hon blir påverkad av tjejer som frågar om de är snygga och folk som skriver elaka saker som svar.

Danielle berättar att hon blir påverkad av lärare när hon har utvecklingssamtal. Hon koncentrerar sig på det negativa som lärarna säger och efteråt känner hon sig sur och tänker på det negativa hela tiden. Av sina vänner blir hon påverkad när de talar om för henne att hon är dålig på någonting men ser detta som någonting positivt och blir glad över att få en chans att förbättra sig. Familjen påverkar Danielle när de kommenterar hennes utseende men hon anser inte att det är någon stor sak.

Emma beskriver att hennes skola påverkar henne genom att hon får ta ansvar. Att misslyckas med ett prov i ett ämne som man brinner för sänker självförtroendet för dagen men nästa dag höjs det igen av saker man lyckas med menar Emma. Hon berättar att det ibland kan hända att hon avstår från att säga sin åsikt när hon känner att hennes åsikt inte passar in eller skulle uppfattas som dålig av hennes familj. Emma beskriver att hon som nioåring blev självständig när hon blev tvungen att ta sig till sin gymnastik på egen hand då hennes föräldrar inte kunde köra henne dit längre. På idrottsföreningen där hon tränar idag får hon uppmuntran och komplimanger vilket ger henne ett bra självförtroende och gör henne glad.

Fia berättar att hon ofta är ledsen på grund av sin familj och att det påverkar henne mycket. Hennes kompisar påverkar henne genom deras sätt att vara, när hon träffar dem blir hon glad och mår bra. Eftersom att Fia har ett stort klädintresse innebär det att hon tycker det är roligt att köpa kläder som hon har sett i modetidningar.

Andy menar att om kompisarna tycker illa om en så känner man sig utstött och blir kanske deprimerad. Det kan innebära att man inte presterar så bra i skolan. Om man har mycket att göra i skolan anser Andy att det kan orsaka att man inte har så mycket tid till kompisar och fritid. Det kan i sin tur medföra att man blir skoltrött. Familjen påverkar mycket tycker Andy. Om man har en bra familj som stöttar en kan man känna sig mer självsäker.

Bosse menar att media påverkar exempelvis genom vad som anses rätt och fel när det gäller kläder. Bosse berättar att han anser att i skolan finns det både positiv och negativ påverkan och att det är både från lärare och elever.

Casper beskriver att om det är mycket bråk hemma kan man bli deprimerad. Det anser han i sin tur kan leda till att man inte orkar vara en vän och i sin tur att man inte orkar mycket i skolan. Detta kan leda till ytterligare depressioner. Positivt är om allt är bra hemma, då kan man känna närhet till sin familj. Vännerna tror han påverkar om han skulle bråka med någon av dem, då tror han att han bli argare hemma och att det leder till bråk i hemmet. Caspers tredje påverkansgrupp är hur han lyckas inom andra områden som exempelvis skolan. Han menar att misslyckanden leder till att han bli ledsen men att han blir glad och kan sprida en glad stämning till sin omgivning om han lyckas.

David berättar att han har lärt sig mycket av sin familj. Han har blivit allmänbildad och fått olika värderingar som att man ska ha respekt för andra människor. Familjen har även påverkat honom att våga och få ett bättre självförtroende. Kompisarna påverkar Davids beteende men också hur han klär sig. David anser därför att kompisarna påverkar mer hur han är utanpå än inuti. David tycker att kulturen spelar en stor roll och påverkar. Han anser att man i Sverige inte hjälper varandra utan håller sig för sig själv och tror det beror på att man inte vågar.

Erik berättar att hans familj påverkar honom när de säger att han måste vara bra i skolan. Om man inte är bra i skolan anser de att man inte kan lyckas. De anser att man måste tjäna pengar för att överleva. Media anser Erik påverkar genom reklam som talar om vad som är snyggt och vad som ska köpas. Även kompisar påverkar vilka kläder Erik använder.

Fabian tycker att hans familj påverkar honom på ett positivt sätt när dom hjälper honom exempelvis med läxorna. De kan även påverka genom att uttrycka sina åsikter om val av gymnasieutbildning. Det kan hända att hans vänner påverkar honom negativt men det sker inte alls lika ofta som den positiva påverkan. Hans vänner kan ge honom komplimanger för en tröja han köpt men de kan inte påverka honom att ändra åsikt. Fabian anser att media påverkar genom att man får se hur andra människor har det i världen, exempelvis genom att krig skildras. Reklam kan påverka genom att den får honom att vilja köpa någonting.

När jag går min egen väg – går jag ensam

"Ämm... Det är egentligen ingen, det är bara jag själv. Jag, det är faktiskt, det är väldigt få gånger jag fallit för grupptruck jag har liksom en egen vilja jag säger ifrån vad jag tycker är fel säger de Ja så säger jag Nej jag vill inte. Varför ska jag göra det liksom om jag inte vill" (Fia).

"Ja... det är väl just det självbilden man får lära sig att lita på sig själv..." (Casper).

Vi frågade ungdomarna om de hade någon i sin omgivning som stöttade dem om de gjorde någonting annorlunda. Både flickorna och pojkarna nämnde familj och kompisar som ett viktigt stöd men även någon förening kunde utgöra stöd om man ville gå sin egen väg, som att välja att inte röka eller dricka alkohol. Några personer uttryckte dock att det var svårt att gå sin egen väg utan att någon annan tyckte på liknande sätt, exempelvis Cissi som sa så här;

"Ehm... någon av mina bästa kompisar eller något sånt... för det är ganska svårt att vara ensam om någon åsikt tycker jag... då blir det lätt att man tar de andras åsikter..."

Både pojkar och flickor nämnde att det förutom något stöd utifrån mest berodde på dem själva att de gick sin egen väg, vilket också var vår nästa fråga. Vi undrade då vilken specifik egenskap hos dem som orsakade detta. Här kom många förslag på egenskaper som kunde tänkas ha en del i att de ändå kunde ”vara sig själva”. Envishet och vilja (Emma, Fia, Bosse och Fabian), självsäkerhet (Bella, Andy, Casper, David och Erik), att man redan gick sin egen väg så varför inte fortsätta? (Anna) eller att det bara var så man var (Danielle).

Mirakelfrågan... Om jag fick bestämma...

... skulle ingenting förändras

”Jag hade inte velat att de skulle vara så... jag hade velat att de skulle vara sig själv, att alla skulle vara olika, jag hade inte velat att de skulle se ut så som jag vill att de ska se ut...” (Anna)

”... liksom det här att ha den perfekta vardagen... det är liksom inte så jäkla perfekt för... utan motgångar så skulle det inte vara så jävla kul ju... bara ha det lätt hela tiden... liksom... man blev liksom inte som man är genom att ha det lätt hela tiden...” (Bosse)

Anna vill inte att alla ska se ut så som hon tycker, hon tror inte att det hade sett bra ut. Anna tycker att alla ska kunna vara olika, även om det hade medfört att negativ påverkan fortfarande finns kvar. Även Emma tycker att allting ska vara som vanligt eftersom hon trivs med att alla är olika. Hon vill också behålla både den positiva och den negativa påverkan.

Fia tror att de första dagarna av hennes önskevärld skulle vara roliga, men tror att hon sedan hade saknat sitt gamla liv och tyckt att det nya livet var tråkigt. Hon menar att folk i hennes omgivning inte hade varit sig själva som hon känner dem och därför saknat dem. Även de som Fia inte tycker om hade hon saknat. Fabian tror också att det hade blivit långtråkigt om alla människor hade varit och betett sig så som han ville. Den negativa påverkan vill han behålla inom vissa områden. Andy har svårt att föreställa sig hur det skulle se ut om ett mirakel inträffade. Han tror dock att hans liv skulle se ut som det gör idag och tycker det är bäst att inte ändra på någonting.

Bosse tycker att världen ser bra ut nu och vill inte ha den på något annat sätt förutom att han inte vill att människor ska kriga och döda varandra. Han tycker att det är helt okej att man inte tycker om alla och tror inte att livet hade varit så roligt utan några motgångar för det är de som har format honom som person. Bella menar på liknande sätt att man alltid blir påverkad

men att det också är något positivt för att man ska få vara med om så många olika egenskaper som möjligt hos olika personer. Hon tror därför att det är bättre att alla är olika än att de är som hon vill. Erik tycker inte heller att det hade varit roligt om alla var som han ville. Alla måste vara olika annars fungerar det inte, tror han. Även den negativa påverkan tycker Erik måste finnas eftersom man måste se det dåliga för att förstå vad som är bra.

... skulle förändringar ske

"Jaa de skulle nog vara, om alla hjälper varandra skulle jag kunna, för det är ett väldigt stort problem man hjälper inte varandra man ställer inte upp för varandra. Men om alla gör det helt plötsligt och lite grann så tycker jag att det faktiskt hade vart ett jätte stort mirakel" (David)

"... det skulle väl vara att alla var glada och på stan så skulle inte folk gå runt och se sura ut eller ta ut sina problem på andra människor... och i skolan skulle väl... det inte vara någon som var utanför eller nåt sånt...alla skulle mer vara kompisar och så... och lära känna varandra mer..." (Cissi)

Casper tycker att han har det rätt bra nu, men hade önskat sig ännu bättre stämning hemma. Han skulle också vilja att det inträffade någon rolig händelse som en fest eller att han fick tillbaka något prov som det gått bra på. Cissi önskade att ingen skulle vara utanför i skolan och att alla människor var glada och att människor skulle lära känna varandra mer.

Danielle anser att det skulle vara ett mirakel om alla var mer ärliga och berättade om de fördomar de har om henne för det skulle göra henne glad. Påverkan genom reklam skulle hon vilja försvann helt. Hon vill istället att man ska visa program på TV som man lär sig någonting av. Danielle tycker att alla ska få ha sina tankar och åsikter men om de sårar ska man låta bli att uttrycka dem. David hade velat att människor skulle ställa upp för och hjälpa varandra mer, det hade han tyckt var ett jättestort mirakel då han anser att det är ett stort problem.

Analys

Inledning

Att analysera ungdomarnas självbild, vad som påverkar dem samt hur de motstår denna påverkan låter sig inte göras i separata avsnitt. Självbild, påverkan och motståndsförmåga är intimt förknippade med varandra och skapas och förändras ständigt i den ömsesidiga interaktionen som sker runt individen. Vi kommer därför i följande analys att redovisa dessa delar som en helhet. Därefter kommer vi att redovisa ungdomarnas svar på mirakelfrågan. Slutligen sammanfattar vi kort svaren på uppsatsens frågeställningar.

Övergripande analys

På *mikronivå* återfann vi närmiljöerna familj, kamrater, fritid och skola bland de grupper som ungdomarna ansåg påverkade dem och därigenom deras självbild. Grannskapet som G Andersson (2002:187) redovisar i sin figur av den utvecklingsekologiska modellen har ingen intervjuperson nämnt. Vi fann att närmiljön familj har tydliga gränser hos våra intervjupersoner, däremot var gränsen mellan kamrater och skola diffusa. Under adolescensen spelar kamratgruppen och de normer som gäller där stor roll för individen i hans/hennes utveckling av självständighet (Goldinger 1995:13). Kamratgruppen kan förändra ett beteende som individen har, både i positiv och negativ riktning (Wrangsjö & Winberg Salomonsson 2006:39f). Vi kan ana att några av både flickorna och pojkarna har starka kamratgrupper som uppmuntrar ett visst beteende. Bland annat nämndes under intervjuerna att man hade kompisarna som primärt stöd för att inte dricka alkohol eller röka.

B-E Andersson (1986:27) menar att kamratgruppen är en viktig grupp när det gäller påverkan och att det är en närmiljö som även återfinns i skolan. Denna interaktion kan man studera på *mesonivå* vilket kan exemplifieras av följande;

”Ja alltså... om kompisarna börjar tycka illa om en eller så... så känner man sig utstött... man eh... blir kanske deprimerad man... mår inte bra och man sover dåligt... och man presterar inte lika bra i skolan... och eh... skolan... ehm... alltså det... om man har mycket i skolan så gör ju det att man inte riktigt är lika mycket med kompisar som man vill... man har ju kanske inte tid till fritid och annat... och då blir man också lite less på skolan skulle man säga...” (Andy)

Andy uppger exempel på hur det som händer i en närmiljö (kamrater) påverkar honom och hans agerande i nästa närmiljö (skola) som i sin tur påverkar en tredje närmiljö (fritid). Detta visar på vilken stor inverkan interaktionen mellan de olika närmiljöerna kan ha för individens välmående och självbild. Något som också kan härledas till mesonivå är hur motståndet, mot sådant som flickorna och pojkarna ansåg vara negativ påverkan, utvecklas. Berggren (2001:319ff) menar att kompisarna är de som stöttar ungdomen både gällande motstånd och anpassning. I likhet med Berggren fann vi att kompisarna stöttade våra intervjupersoner. Vi fann även att familj och kompisar kompletterade varandra i att stötta ungdomen att stå emot påverkan. Det var genom dessa båda närmiljöer som flera ungdomar ansåg sig ha erhållit sin förmåga att stå emot påverkan själva. Ungdomarna ansåg att den primära anledningen till att de över huvud taget stod emot påverkan utifrån var deras egen person och deras egenskaper.

På *exonivå* kan man studera hur miljöer, som ungdomarna själva inte deltar i, påverkar dem. För att exemplifiera detta kommer vi att använda oss av Emma.

"... där gick jag på gymnastik från åtta års ålder till fjorton. Och ungefär från ålder nio sådär, så fick, kunde inte min mamma köra mig så då fick jag cykla istället. Och även om man är nio år och så tänker att man kan klara sig själv så var det ändå lite svårt i början, ta cykeln och cykla iväg. Kanske inte låter så svårt men det var det i alla fall för mig och det, jag tror det gjorde mig lite självständig faktiskt" (Emma)

I detta fall antar vi att var det en förändring i förälderns närmiljö som orsakade att Emma inte kunde få skjuts till gymnastiken. Detta visar på att en miljö som Emma inte ingår i trots det påverkat hennes liv markant. Emmas självständighet har blivit en del av hennes självbild.

Våra intervjupersoner angav påverkansgrupperna media och kultur vilka kan härledas till *makronivå*. Dessa normer genomsyrar de övriga nivåerna, därmed även individens självbild, så som en "blueprint" (Bronfenbrenner 1979:4). Individens sammanför de förmågor och roller som han/hon haft tidigare i livet med de normer som finns i deras kultur just nu (Erikson 1993:237f). Helheten integreras i individens självbild (Cullberg Weston 2006:35f). En ytterligare norm som kan förekomma är könsrollsmönster (Andersson, B-E 1986:29). Könsrollsmönster, eller genus, är den norm som anger vad som är manligt och kvinnligt och vad som är accepterat av samhället (Månsson 2002:161). Våra intervjuer har inte visat några större skillnader på ungdomarnas självbild utifrån det kön de har.

Det fanns en tendens till att flickorna i större uträkning än pojkarna beskrev ett speciellt utseende på sin idealperson. Men det framkom under intervjuerna att även pojkarna var måna

om sitt yttre. Då framför allt när det gällde kläder. Flera av flickorna och pojkarna ansåg att kläderna skulle vara moderna, och alla utom två pojkar och en flicka hade bestämda åsikter om hur klädstilen skulle vara. Inspirationen för modet kom många gånger från affärer och media i någon form.

”Ja alltså min... alltså... alltså hur jag klär mig och alltså... hur jag ser ut är egentligen från tidningarna för jag inspireras jättemycket därifrån... och de påverkar mig jättemycket... ehmm... så det är så jag påverkar... man har liksom en bild hur... alltså så... av dem... alltså så här hade man velat se ut liksom och då blir det att man blir alltså påverkad av jättemycket...” (Bella)

”Oftast är det reklam för mode kläder, och modet blir ju oftast, man tycker ju oftast att modet är snyggt” (Erik)

Cullberg Weston (2006:53ff) menar att en del av självbilden, kroppssjälvvet, är känslig för omvärldens betraktande och eventuella kritik. Vi kan ana att detta är fallet bland våra intervjupersoner som, oberoende på kön, vid olika tillfällen tar upp vikten av att vara mån om sitt yttre.

När pojkarna gjorde sin första personliga beskrivning berörde de ett intresse eller ointresse för sport, vilket ingen av flickorna gjorde. Skillnaden var inte lika markant när idealpersonens intressen skulle beskrivas. Där nämndes sport i någon form bland både pojkar och flickor. De två ovanstående exemplen visar att det endast finns en spontant rapporterad skillnad mellan flickor och pojkar men ingen bestående om man frågar vidare om samma ämne. Månsson (2002:160f) beskriver att kön skapas genom relationer och att kvinnligt och manligt påverkar varandra inbördes. Vi kan ana att både pojkarna och flickorna har närmat sig varandras normer om det önskvärda beteendet. Detta överrensstämmer även med Johanssons (1992:299f) undersökning där han inte fann något könsspecifikt i hur ungdomar utvecklar sin identitet. Detta till skillnad från Johansson-Smaragdi och Jönsson (1993:33f) samt Östgård-Ybrandt (2004:28ff) som fann könsskillnader i självbilden.

På makronivå kan vi ana att normen är vidarestudier och karriär. Detta kan vi se har påverkat flera av våra intervjupersoners självbild. Erik anser till exempel att hans idealperson ska ha en framtidsplan. Han berättar att hans familj påverkar honom genom att de säger att om man inte kämpar så kommer man inte att överleva. Vi tolkar detta som att normen i samhället har påverkat Eriks familj att tycka detta vilket de överför till Erik. I interaktionen med föräldrarna skapar han sitt eget ideal som han eftersträvar, där är framtidsplaner viktiga. Detta kan vi knyta an till vårt ovanstående resonemang om makronivåns påverkan som genomsyrar de

övriga nivåerna. Cullberg Weston (2006:143) och Rogers (1951:140f) resonerar kring klyftan mellan en persons själv och hans/hennes idealbild. De menar att en alltför stor diskrepans mellan dessa två bilder kan leda till en känsla av misslyckande för individen och arbete krävs för att bilderna ska bli så lika varandra som möjligt. Vi har inte funnit någon större diskrepans mellan intervjupersonernas idealperson och den person de säger sig själva vara. Den bild som vissa av våra intervjupersoner förmedlat till oss och så som vi har uppfattat denna framställning av dem själva är komplicerad. Samtidigt som de berättar om osäkerhet och blyghet beskriver de styrka inom något annat område senare under intervjun. De flesta anser inte heller att det finns så stor skillnad mellan dem själva och deras idealperson. I stort anser vi att ungdomarna har en god självbild med god kongruens mellan ideal och verkligt själv. Några av dem har dock inom vissa områden en större klyfta mellan sitt ideal och sig själva än de andra. Anna menar exempelvis att hon fattas många egenskaper och är medveten om sin längtan efter dessa. Samtidigt anser hon att hon är självsäker nog för att kunna stå på egna ben.

Mirakelfrågan

Både Johansson (2006:197f), Giddens (1999:9f) och Göthlund (1997:55) menar att det i det moderna samhället finns många valmöjligheter för individen. Man kan välja fritt mellan olika utseenden, yrke, sexualitet och livsstil. Bosse som anser att hans idealperson själv ska få välja intressen och framtid visar på att det inte endast finns en väg att gå.

När vi ställde våra ungdomar framför den stora valmöjligheten att bestämma hur deras omgivning skulle påverka dem var det däremot flera av dem som ryggade för den plötsliga friheten. Endast två pojkar och två flickor kunde komma på något de ville förändra. Det de ville förändra kan kopplas antingen till *mikro- eller makronivå*. Danielle ville exempelvis göra förändringar på makronivå genom TV-utbudet samt på mikronivå genom att personer i hennes omgivning skulle vara mer ärliga. Övriga intervjupersoner som inte ville förändra något menade att även den negativa påverkan gjorde dem gott, även om det inte alltid var så roligt. Detta kan tyda på att de flesta av våra intervjupersoner trots negativ påverkan är nöjda med sin vardag och inte vill förändra densamma även om de "har miraklet i sin hand".

Frågeställningarnas besvarande

Frågeställning 1 – Hur ser ungdomarnas självbild ut?

Utifrån de svar vi fått från flickorna och pojkarna under intervjuerna tror vi att de har en i varierande grad god självbild. De anser sig stämma överrens med den idealperson de beskrivit.

Frågeställning 2 – Vad upplever ungdomarna påverkar deras självbild mest?

På mikronivå påverkar närmiljöerna familj, kamrater, fritid och skola.

På mesonivå påverkade interaktionen mellan de olika närmiljöerna.

På exonivå påverkade föräldrars närmiljö.

På makronivå påverkade media och kultur.

Frågeställning 3 – Hur ser ungdomarnas motståndskraft mot påverkan ut?

Primärt anser ungdomarna att det är de själva och deras egna egenskaper som utgör det största motståndet mot påverkan. Sekundärt angav de även familj och kompisar som stöd mot påverkan.

Frågeställning 4 – Hur skulle omgivningens påverkan på ungdomarnas självbild se ut om ungdomarna själva fick bestämma?

Endast två pojkar och två flickor ville förändra något i omgivningens påverkan. Det som skulle förändras kunde härledas till mikro- eller makronivå. Övriga ungdomar ville inte förändra någonting alls.

Slutdiskussion

Vårt arbete med uppsatsen har medfört många överraskningar, både stora och små. En var att vårt inledande tillvägagångssätt i urvalsprocessen visade sig fungera sämre än tänkt så vi fick ändra taktik. Vårt tredje och sista tillvägagångssätt medförde ett bättre resultat. Resultaten går ej att generalisera på grund av att vår studie inte är så omfattande samt att materialet grundas på kvalitativ metod. Dock finns säkert chansen att de ungdomar vi intervjuat kan ge en åsikt om något fenomen som de kan få medhåll om från någon annan i samma ålder. En annan överraskning var att det inte var så stor skillnad i resultat mellan flickor och pojkar som vi från början hade trott. Vi blev också förvånade över att så få ungdomar ville förändra sin omgivning, även om detta innebar att den negativa påverkan skulle finnas kvar. Vi hade förväntat oss att de skulle ta tillfället i akt och drömma sig bort mot den ”perfekta” tillvaron. Svaren fick oss att inse att verkligheten med dess brister betyder mer än en utopi.

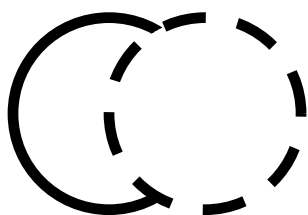
Inledningsvis i uppsatsen uttryckte vi vår åsikt om att kunskap om vad som påverkar ungdomars självbild behövs för att vi ska kunna hjälpa dem på bästa sätt i vår framtida yrkesutövning. Det vi efter avslutat arbete har fått en bild av är att det är viktigt att se *helheten* i ungdomens vardagsliv. I detta kan den utvecklingsekologiska modellen vara behjälplig. Vi anser också att vi får med oss en kunskap om att ungdomar lika de vi fått förmånen att intervjua kanske inte i första hand behöver hjälp med att undanröja påverkan i sin omgivning. Det de kanske kommer att behöva hjälp med är att finna de unika egenskaper hos sig själva som gör att de kan stå emot andras påverkan och gå sin egen väg i livet. Dessa egenskaper bör av oss som socionomer lockas fram och stärkas i samtal och samarbete med ungdomarna. Det är ett steg på vägen i att stärka ungdomars självbild vilket kan ses som ett viktigt förebyggande arbete.

Viktigt att veta är också att vi som vuxna många gånger får och för vidare en felaktig bild av vad som egentligen påverkar ungdomarna omkring oss. Många, däribland vi själva, har en förförståelse om att media är en stor påverkansfaktor. Efter vad vi fick reda på i vårt material så fanns visserligen denna påverkansgrupp representerad på olika sätt hos ungdomarna, men det var ändå närmiljöer som familj, vänner och skola som var de primära påverkansgrupperna för dem. Detta kan ge oss ännu en anledning till att i största möjliga mån samarbeta med dessa närmiljöer för att kunna hjälpa individen på bästa sätt.

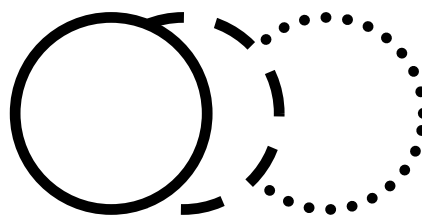
I vår insamling av empiri hade vi stora svårigheter med att få tag i pojkar som ville ställa upp på intervjuer. Vi efterlyser fler arbeten som framför pojkars åsikter om självbild och påverkan, och att de som försöker få tag på pojkar som intervjupersoner inte ger upp i detta arbete. Pojkarna har lika mycket att tillföra för att nyansera bilden av ungdomars vardag som flickor.

Under arbetets gång har vi skapat en tes om hur omgivningens ideal, individens personliga ideal och slutligen individens själv har en intim sammankoppling med varandra. Till tesen har vi hämtat inspiration från Carl R Rogers teori om kongruensen mellan ideal- och realsjälvet. (Permer et al 1989:131f, Rogers 1951:140f).

Den hela cirkeln representerar individens själv
Den streckade cirkeln representerar individens ideal
Den prickade cirkeln representerar omgivningens ideal

Vår tolkning av kongruens och inkongruens (Permer et al 1989:137)

Vår tes av självbilden

Vi tolkar att både Rogers (1951:140f) och Cullberg Weston (2006:143) anser att kongruensen mellan idealet och självet bör vara god för att individen skall ha en positiv självbild. Vår tes utvecklar detta resonemang och inkluderar hur omgivningens ideal påverkar självbilden. Vi är intresserade av vilken betydelse kongruensen mellan *omgivningens* ideal och självet har för självbilden. Vi är nyfikna på om det egna idealet och omgivningens ideal behöver överensstämma. Det hade varit intressant om någon i framtiden skulle vilja undersöka validiteten i denna tes.

Referenser

- Adamsson, Lena (1999) *Like circles on the water – A Study of Adolescent Identity*, Linköping: UniTryck
- Andersson, Bengt-Erik (1982) *Utvecklingsekologi – En teoretisk referensram till studiet av mänsklig utveckling*, Stockholm: Barnpsykologiska forskningsgruppen, Inst. för pedagogik, Högskolan för lärarutbildning
- Andersson, Bengt-Erik (1986) *Utvecklingsekologi*, Lund: Studentlitteratur
- Andersson, Gunvor (2002) ”Utvecklingsekologi och sociala problem” I Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red) *Perspektiv på sociala problem*, Stockholm: Natur och Kultur
- Berggren, Inger (2001) *Identitet, kön och klass – Hur arbetarflickor formar sin identitet*, Göteborg: Acta Universitatis Gothoburgensis
- Bronfenbrenner, Urie (1979) *The Ecology of Human Development – Experiments by nature and design*, Cambridge, Mass: Harvard University Press
- Carlsson Bergdahl, Annica (2004) *Hundra procent tjejer – Intervjuer med & om tonårstjejer*, Stockholm: Carlssons bokförlag
- Carlsson Bergdahl, Annica (2007) *Killar*, Stockholm; Carlssons bokförlag
- Cullberg Weston, Marta (2005) *Ditt inre centrum – Om självkänsla, självbild och konturen av ditt själv*, Stockholm: Natur och Kultur
- Daniel, Brigid & Wassell, Sally & Gilligan, Robbie (1999) *Child Development for Child Care and Protection Workers*, London: Jessica Kingsley
- Eriksson, Caroline (2005) *Normalochfin*, Stockholm: Natur och Kultur
- Erikson, Erik Homburger (1971) *Ungdomens identitetskriser*, Stockholm: Natur och Kultur
- Erikson, Erik Homburger (1993) *Barnet och samhället*, Stockholm: Natur och Kultur
- Giddens, Anthony (1999) *Modernitet och självidentitet – Självet och samhället i den senmoderna epoken*, Uddevalla: MediaPrint i Uddevalla AB
- Goldinger, Barbro (1995) *Tonårstiden – Utvecklingen från förpubertet upp till vuxen ålder*, Borås: Centraltryckeriet AB
- Göthlund, Anette (1997) *Bilder av tonårsflickor – Om estetik och identitetsarbete*. Motala: Tema kommunikation

- Hydén, Margareta (2002) "Har sociala problem ett kön?" I Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red) *Perspektiv på sociala problem*, Stockholm: Natur och Kultur.
- Höjer, Dan (2004) *Kropp & Knopp – återkomsten: Artiklar och insändare i Kamratposten 1996-2004*, Stockholm; Kamratposten i samarbete med Bonnier Carlsen
- Johansson, Thomas (1992) *Do the right thing: lifestyle and identity in contemporary youth culture*, Stockholm: Almqvist & Wiksell International
- Johansson, Thomas (2006) i Frisé, Ann & Hwang, Philip (red.) *Ungdomar och Identitet*, Stockholm: Natur och Kultur
- Johnsson-Smaragdi, Ulla & Jönsson, Annelis (1993) *Självvärdering i ett utvecklingsekologiskt perspektiv*, Lund: Avd. för medie- och kommunikationsvetenskap, Lunds universitet
- Krag Jacobsen, Jan (1993) *Intervju – Konsten att lyssna och fråga*, Lund: Studentlitteratur
- Lindén, Gunilla (2002) "Psykodynamiska perspektiv på sociala problem" I Meeuwisse, Anna & Swärd, Hans (red) *Perspektiv på sociala problem*, Stockholm: Natur och Kultur
- Mark, Eva (1996) *Självbilder och jagkonstitution*, Göteborg
- Månsson, Sven-Axel (2002) "Kön i teori och praktik" I Meeuwisse, Anna, Sunesson, Sune Swärd, Hans (red) *Socialt arbete – En grundbok*, Falköping: Natur och Kultur
- Permer, Karin (red), Permer, Lars Göran (red), Carlström, Inge, Hagman, Lena-Pia, Larsson, Bengt-Arne, Selghed, Bengt (1989) *Psykologi – En grundbok*, Lund: Studentlitteratur
- Rogers, Carl R. (1951) *Client Centered Therapy*, Boston: Houghton Mifflin
- Socialstyrelsen (2006) "Grundbok. Barns Behov i Centrum (BBIC)" I Rasmusson, Bodil *SOL 614 Socialt arbete med barn och unga, VT 2007*
- Svensson, Per-Gunnar & Starrin, Bengt (red) (1996) *Kvalitativa studier i teori och praktik*, Lund: Studentlitteratur
- Widerberg, Karin (2002) *Kvalitativ forskning i praktiken*, Lund: Studentlitteratur
- Wrangsjö, Björn & Winberg Salomonsson, Majlis (2006) *Tonårstid – Utveckling, problem och psykoterapeutisk behandling*, Falköping: Natur och Kultur
- Östgård-Ybrandt, Helene (2004) *Self-concept, inner residue of past relationships, and social functioning in adolescence – A study of age and gender differences in groups of normal and antisocial adolescents*, Umeå: Universitet

Bilaga 1

Informationsbrev till rektorer och lärare

Hej!

Först av allt vill vi tacka för att Du tar Dig tid att läsa det här brevet!

Vi heter Karin och Jenny och är två studenter från Socialhögskolan i Lund. Just nu håller vi på att skriva vår C-uppsats där vi vill undersöka ungdomars självbild utifrån ett utvecklingsekologiskt perspektiv. Det kommer alltså att handla om vad i omgivningen som påverkar ungdomarnas självbild.

För att vi ska kunna genomföra detta behöver vi hjälp av elever, sex killar och sex tjejer, som ställer upp på intervjuer angående ämnet. De kommer givetvis att få vara anonyma under hela processen och även i redovisningen av materialet. Vi har kontinuerlig handledning under vårt uppsatsskrivande så att alla frågor är etiskt godtagbara.

Det vi önskar Din hjälp med är ett godkännande av om det går bra att vi kommer till Din skola och en niondeklass. Vi kommer själva ut med ett informationsbrev och svarsblankett till klassen och eleverna kommer i samband med detta också kunna ställa frågor till oss personligen innan de svarar ja eller nej på om de vill delta i intervjuerna. Denna information kommer inte att ta så mycket skoltid i anspråk, max 10 min. Vi kommer sedan själva kontakta de elever som vill vara med och boka intervjutider på tider som ligger utanför skoltid.

Om du vill hjälpa oss med detta, kontakta oss på telefon:

Jenny: XXXX-XXXXXX

Karin: XXXX-XXXXXX

Handledare: Gunilla Lindén, lektor vid Socialhögskolan i Lund

E-post: XXX@soch.lu.se

Tack igen för Din tid!

Med vänliga hälsningar

Jenny Olsson och Karin Åberg Martinsaari

Bilaga 2

Informationsbrev elever

Hej!

Vi är två studenter, Karin och Jenny, som går sjätte terminen på socionomutbildningen, Socialhögskolan, Lund.

Som examinationsarbete (C-uppsats) vill vi göra en undersökning om hur ungdomars självbild ser ut och vad som påverkar den. För att få information om detta behöver vi hjälp av Dig i en intervju, som kommer att ta max en timme.

Du kommer givetvis att vara anonym när vi redovisar resultatet av undersökningen i vår uppsats!

För att vi ska kunna genomföra vårt arbete behöver vi hjälp av sex killar och sex tjejer. Vill Du anmäla ditt intresse, fyll i kontaktuppgifter nedan och lämna igen formuläret till oss. Vi kommer sedan att kontakta dig så snart vi kan! "Först till kvarn" gäller då vi endast kan göra tolv intervjuer!

TACK SÅ MYCKET FÖR HJÄLPEN!

Jenny Olsson: XXXX-XXXXXX

Karin Åberg-Martinsaari: XXXX-XXXXXX

JA, jag vill gärna delta i en intervju, kontakta mig via uppgifter nedan.

Kontaktuppgifter

Namn:

Telefonnummer:

NEJ, jag vill inte delta i någon intervju (du behöver ej fylla i några uppgifter).

Bilaga 3

Informationsbrev till elevernas föräldrar

Hej!

Vi är två studenter, Karin och Jenny, som går sjätte terminen på socionomutbildningen, Socialhögskolan, Lund.

Som examinationsarbete (C-uppsats) vill vi göra en undersökning om hur ungdomars självbild ser ut och vad som påverkar den. För att få information om detta behöver vi hjälp av elever i en intervju, som kommer att ta max en timme.

De kommer givetvis att vara anonyma när vi redovisar resultatet av undersökningen i vår uppsats!

För att vi ska kunna genomföra vårt arbete behöver vi hjälp av sex killar och sex tjejer. Vi har själva varit ute och informerat eleverna om hur intervjuerna kommer att gå till och de har själva fått välja om de vill delta. Intervjuerna kommer att ske utanför skoltid och på en plats där eleven känner att han/hon är bekväm.

Vi hoppas att detta är ok även för Dig som förälder!

Har Du frågor – tveka inte att ringa oss på numren nedan!

Med vänliga hälsningar

Jenny Olsson & Karin Åberg Martinsaari

Jenny Olsson: XXXX-XXXXXX

Karin Åberg-Martinsaari: XXXX-XXXXXX

Bilaga 4

Reviderat informationsbrev till elever

Hej!

Vi är två studenter, Karin och Jenny, som går sjätte terminen på socionomutbildningen, Socialhögskolan, Lund. Som examinationsarbete (C-uppsats) vill vi göra en undersökning om ungdomars självbild. För att vi ska kunna genomföra vårt arbete behöver vi hjälp av sex killar och sex tjejer i årskurs 9. Frågorna kommer att handla om hur man som ung kille/tjej ser på sig själv och varifrån man påverkas mest i sitt beteende, sina värderingar och ideal. Är det t ex familjen, kompisar eller media som påverkar Dig mest? Nu får Du möjlighet att berätta vad Du tycker! Det är Dina åsikter och tankar vi är intresserade av och vi behöver därför Din hjälp. Vi träffas utanför skoltid, på en tid och plats som passar Dig. Intervjun kommer att ta max en timme.

Du kommer givetvis att vara anonym när vi redovisar resultatet av undersökningen i vår uppsats!

Vill Du anmäla ditt intresse, fyll i kontaktuppgifter nedan och lämna igen formuläret till oss. Vi kommer sedan att kontakta dig så snart vi kan! "Först till kvarn" gäller då vi endast kan göra tolv intervjuer!

TACK SÅ MYCKET FÖR HJÄLPEN!

Jenny Olsson: XXXX-XXXXXX

Karin Åberg-Martinsaari: XXXX-XXXXXX

JA, jag vill gärna delta i en intervju, kontakta mig via uppgifter nedan.

Kontaktuppgifter

Namn:

Telefonnummer:

NEJ, jag vill inte delta i någon intervju (du behöver ej fylla i några uppgifter).

Bilaga 5

Intervjuguide

Info: Innan vi börjar intervjun vill jag att du ska veta att det finns inga rätta eller felaktiga svar. Det är Din bild, Dina åsikter och Dina tankar som vi är intresserade av! Du behöver heller inte svara om du vill!

1) Om du skulle få beskriva Dig själv hur du ville, utan att tänka på vad det kan vara andra vill höra, hur skulle Du beskriva dig då?

2) Skulle du vilja beskriva Dig själv med tre positiva ord?

3) Vilket av dessa tre är viktigast för Dig?

4) Nu har du beskrivit Dig själv. Hur tror du att personer i Din omgivning skulle beskriva Dig?

5) Jag vill att du tänker dig att du har en ung tjej/kille framför dig. Den här personen är som Du tycker att man som ung tjej/kille borde vara. Kan du beskriva personen för mig?

Hjälppunkter (vad är viktigast inom dessa områden?)

- Utseende (exempelvis kropp, frisyr, etnicitet)
- Personlighet (exempelvis egenskaper, temperament)
- Beteende (exempelvis hur man är mot personer i sin omgivning)

- Religion (exempelvis om man har någon religion alls? Eller är det en specifik religion som anses vara bättre än andra?)
- Sexualitet (exempelvis om personen är homo- eller heterosexuell?)

- Intressen (exempelvis vad man ska göra på fritiden?)
- Vad ska man vara duktig på (exempelvis sporter?)
- Smak (exempelvis klädstil, musiksmak?)
- Framtid (exempelvis om man ska ha några bestämda planer och i så fall vilka?)

- Vad ska personen tycka om sig själv?(exempelvis om han/hon ska ha gott självförtroende, vara självsäker osv)
- Hur ska personen känna sig?(exempelvis om han/hon mår bra? Är pigg? Är nöjd med livet?)
- Vad tycker andra om personen?(exempelvis att han/hon är en bra kompis, är snäll osv, kan handla om alla ovanstående ämnen?)

6) Hur väl stämmer Din beskrivning av hur en person borde vara in på dig själv?

7) Nu har Du beskrivit hur Du tycker en ung kille/tjej ”borde” vara. Skiljer det sig mycket från hur andra tycker att man borde vara? På vilket sätt?(Hjälppunkterna kan finnas till hands för att guida även här!)

8) Det finns mycket som kan påverka hur man ser på sig själv och trivs med sig själv. Vad tror Du påverkar? (Exempel om de inte kommer på något själva kan vara familj, kompisar, TV, tidningar, kultur, normer i samhället).

9) Vad av det som Du räknat upp tror Du påverkar Dig mest? Gärna tre saker.

10) Hur tror du att du påverkas av ____ (enskilt om var och en av de tre sakerna som räknats upp ovan), kan du ge något exempel på hur? (Exempelvis hur Du tänker? Hur Du betar dig? Hur Du mår? Hur du Är? Vad Du tycker om Dig själv?)

11) I början av intervjun berättade Du om hur andra tycker att man borde vara. När du själv tycker något annat - vad och vem i Din omgivning hjälper Dig att stå emot och gå din egen väg.

12) Nu har Du beskrivit sådant i din omgivning som kan stötta Dig att stå emot. Finns det någon speciell egenskap hos Dig själv som gör att du inte behöver följa omgivningens krav på hur man "ska" vara?

13) Nu kommer jag att ställa en lite annorlunda fråga till Dig... Tänk, att du går och lägger Dig precis som vanligt ikväll. När Du vaknar imorgon har det hänt ett mirakel. Allt och alla runt Dig och hur de påverkar Dig skulle vara precis som Du ville. Hur skulle det se ut?

Bilaga 6

Reviderad intervjuguide

Info: Innan vi börjar intervjun vill jag att du ska veta att det finns inga rätta eller felaktiga svar. Det är Din bild, Dina åsikter och Dina tankar som vi är intresserade av! Du behöver heller inte svara om du vill!

1) Om du skulle få beskriva Dig själv hur du ville, utan att tänka på vad det kan vara andra vill höra, hur skulle Du beskriva dig då?

2) Skulle du vilja beskriva Dig själv med tre positiva ord?

3) Vilket av dessa tre är viktigast för Dig?

4) Nu har du beskrivit Dig själv. Hur tror du att personer i Din omgivning skulle beskriva Dig?

5) Finns det något de skulle säga om Dig som du inte tycker själv?– Och tvärtom, finns det något Du skulle säga om Dig själv som de inte tycker?

6) Jag vill att du tänker dig att du har en ung tjej/kille framför dig. Den här personen är som Du tycker att man som ung tjej/kille borde vara. Kan du beskriva personen för mig?

Hjälppunkter (vad är viktigast inom dessa områden?)

- Utseende (exempelvis kropp, frisyr, etnicitet)
- Personlighet (exempelvis egenskaper, temperament)
- Beteende (exempelvis hur man är mot personer i sin omgivning)

- Religion (exempelvis om man har någon religion alls? Eller är det en specifik religion som anses vara bättre än andra?)
- Sexualitet (exempelvis om personen är homo- eller heterosexuell?)

- Intressen (exempelvis vad man ska göra på fritiden?)
- Vad ska man vara duktig på (exempelvis sporter?)
- Smak (exempelvis klädstil, musiksmak?)
- Framtid (exempelvis om man ska ha några bestämda planer och i så fall vilka?)

- Vad ska personen tycka om sig själv?(exempelvis om han/hon ska ha gott självförtroende, vara självsäker osv)
- Hur ska personen känna sig?(exempelvis om han/hon mår bra? Är pigg? Är nöjd med livet?)
- Vad tycker andra om personen?(exempelvis att han/hon är en bra kompis, är snäll osv, kan handla om alla ovanstående ämnen?)

7) Hur väl stämmer Din beskrivning av hur en person borde vara in på dig själv?

8) Nu har Du beskrivit hur Du tycker en ung kille/tjej "borde" vara. Skiljer det sig mycket från hur andra tycker att man borde vara? På vilket sätt?(Hjälppunkterna kan finnas till hands för att guida även här!)

9) Det finns mycket som kan påverka hur man ser på sig själv och trivs med sig själv. Vad tror Du påverkar? (Exempel om de inte kommer på något själva kan vara familj, kompisar, TV, tidningar, kultur, normer i samhället).

10) Vad av det som Du räknat upp tror Du påverkar Dig mest? Gärna tre saker.

11) Hur tror du att du påverkas av ____ (enskilt om var och en av de tre sakerna som räknats upp ovan), kan du ge något exempel på hur? (Exempelvis hur Du tänker? Hur Du betar dig? Hur Du mår? Hur du Är? Vad Du tycker om Dig själv?)

12) I början av intervjun berättade Du om hur andra tycker att man borde vara. När du själv tycker något annat - vad och vem i Din omgivning hjälper Dig att stå emot och gå din egen väg.

13) Nu har Du beskrivit sådant i din omgivning som kan stötta Dig att stå emot. Finns det någon speciell egenskap hos Dig själv som gör att du inte behöver följa omgivningens krav på hur man "ska" vara?

14) Nu kommer jag att ställa en lite annorlunda fråga till Dig... Tänk, att du går och lägger Dig precis som vanligt ikväll. När Du vaknar imorgon har det hänt ett mirakel. Allt och alla runt Dig och hur de påverkar Dig skulle vara precis som Du ville. Hur skulle det se ut?

15) Om du skulle få beskriva dig på nytt, finns det något annat du skulle vilja säga som beskriver dig själv? (återkoppla till fråga 1)